

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 5 (10754) хемис 2-февраль, 2017-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин Президиумдин Къаар

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин ругуд лагъай сеферда эвер ганвай ругуд лагъай сессия тухунин гъакъиндай Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин Президиумди къаарар акъудзава:

1. 2017-йисан 6-февралдиз сятдин 10-даз Махачкъала шегъерда Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин ругуд лагъай сеферда эвер ганвай ругуд лагъай сессия квиле тухун.

2. Сессияд килигун патал аյадихъ галай месэла теклифзава:
Дагъустан Республикадин Къили РД-дин Халкъдин Собранидиз ракъурнавай Чар (гъахъ-гъисаб).

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин
Председатель **Х.ШИХСАИДОВ**
Махачкъала шегъер, 2017-йисан 30-январь. №27

Эбеди яз халкъдин риклер

Шихмурат ШИХМУРАДОВ

26-январь. Махачкъалада, политехнический колледждин вилик гзаф инсанар къват хъанвай. Анал, вичин къуллугъдин везифаир тамамардайла, иgitvileлди телефон хъайи Россиядиг ФСБ-дин къуллугъчи, капитан Бабаев Артур Амирханович тъвар эбди авуниз - мемориальный къул (плита) ачухуниз талукъарнавай мярекат къиле фена. Ам ачухай политехнический колледждин директор Гъасан Айгунова къват хъанвай-бур тебрина вигит хва тербияламишнай Амирхан Мирзеханович Бабаеваз чухсагъул лагъана, Артура и колледжа къелайди, ам уътквемвиилини дира-башвилин чешне, колледждин дамах тирди къейдна.

РФ-дин хатасувилин органрин работнокрин Ийкъахъ галаз алакъалу и мярекат политехколледждин директордин тербияламишнун рекъя заместитель Анна Абдулаевади къиле тухузтай. Ада гаф РД-дин “Координационный информационно-культурный центр” ГБУ-дин руково-

Капитан УФСБ России
**БАБАЕВ
АРТУР АМИРХАНОВИЧ**
(20.05.1975 - 02.07.2009)
Выпускник колледжа.
Погиб при исполнении
служебного долга
Указом Президента России награжден
„Орденом Мужества“
(посмертно)

водитель Мухтар Амироваз гана. “Баркаллу, иgit рухвайяр хизанди, школади, обществоди тербияламишавайди я. Артур Бабаеван къуллугъдин гъар са югъ - им цудради инсанрин умымур къутармишун тир. Чин чандилайн гъиль къачуна, инсанар къутармишунин рекъе хъайи къегъал рухвайяр вирида гъамиша рикъел хүн буржарий я”, - лагъана М.Амирова.

Къват хъанвайбурун вилик РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Марат Алияров, МВД-дин УРЛС-дин кадрийрин

учетдин ва наградайрин отделдин начальник, къенепатан къуллугъдин подполковник Митил Митилов, МВД-дин пресс-куллугъдин руководитель, подполковник Руслан Ибрагимъажиев, жегъилрин кариин рекъяй, печатдин ва информациядин министерствойрин векилар, Кеферпатаан Кавказдин Исламдин ахтармишунрин Центрадин директор Руслан Гереев, СМИ-рин журналистар, Артур Бабаеван

▶ 2

Музыкади садзана

Марина КЪАЗИЕВА

Мегъарамдхурун райондин Цийи Гъеп-цегъирин хуърий тир уъмуърдин юлдашар - Улубеговар санал яшамиш жез 42 ѹис хъанва. Абурухъ къуд веледни ирид хтул ава.

Амма хизандин къилин дамах неинки са Дагъустанда, гъакъни вири дульяда машъур хъанвай, зур асиридин идалай вилик арадал гъайи хуси ансамбл я. Улубеговрин ансамблди Дагъларин уълкведин тъварцыхъай вириорсиядин ва къецепатан уълквейрин дережадин конкурсра, фестивалра иштиракзава. Адаз регъбервал гузтай Улубеговрин хизандин къил Муъльдун Зейнединович, милли музыкадин устад хъуниз килигна, мукувал-мукувал межъеррик, шадвилин ма-са мярекатрик теклифзава. Мукувал Улубеговрин баркалду хизандикай “Иисан хизан - 2016” лишандик кваз къиле фейи вириорсиядин конкурсдин (“Хизан - адетар хъзвай къул” номинациядай) гъалиби хъана.

РФ-дин зегъметдин ва агъалияр яшайишдин рекъяй хуънин министерстводи, уъмуърдин четин шартара авай аялриз къумек гудай Фондуни, РФ-дин субъекттин исполнительный властрин органри регионрин уъмуърда активнидаказ иштиракзавай хизандар хъязавай. Конкурсада иштиракун патал уълкведен 79 субъектдай 294 махсус чар атанвай. “Хизан - адетар хъзвай къул” номинацияда 63 хизанди иштиракна. Конкурсдин тешкилатчирик фикирдалди, Улубеговар руъгъдин ивиарар хъзвай, бубайрин адетриз икрамзавай, диде-бубавилин везифаир чешнелудаказ тамамарзавай бажарагъти хизандин векилар я. Чаз аялчавалай чидай милли манияр тамамарзавай абур яратмишнри сад-садав агуудава.

Лагъана къланда, Улубеговрин хизандин ансамбл Муъльдунан буба Зейнедин Улубегова арадал гъана. Алай вахтунда ансамблда 10 иштиракчи ава.

Муъльдун Улубегова Мегъарамдхурун райондин культурадин отделда къвалихиз 40 ѹис хъанва. Гъа са вахтунда ада Цийи Гъеп-цегъирал алай искусствойрин школадани зегъмет чуѓвазва. Музыкадин жуъреба-жуъре аллатар язаватлани, асул гысадбай ам зуѓренчи я. 1990-йисуз Испанияда къиле фейи Виридуњијадин фольклордин фестивалда гъалиб хъунай Муъльдун Зейнединович 1-дережадин дипломдиз ва медалдиз лайиху хъана. 1995-йисуз Австриядай тир музыкантирихъ галаз санал Москвадай авай “Лужники” стадиондал къиле фейи “Музыкадин гъаят” программада иштиракна. Муъльдун Зейнединович РД-дин культурадин лайиху къуллугъчи я. Улубеговрин хизандар чехи хъайи аялрини - Ферозади, Эльнаради, Уружа ва Ифрати - хизандин ансамблда иштиракзава. Февралдин вакца Улубеговрин хизандив шадвилин гъалара премия ваххуда.

Командующийдихъ галаз гуруйш

взводдин, танкариз акси батареядин ва парашютно-десантный батальондин командир яз къуллугъна. Умуми къушунрин академия ақалтларайдалай къулухъ ада 83-бригадада къвалахун давамарна ва 2005-йисан мартдин вакца ам гъа и бригададин командирвиле тайнарна.

Е.Никифорова гъакъни РФ-дин Гъавадин къуватрин Генеральны штабдин Военный академияда къелна ва 58-армиядин командующийдин заместитель яз къвалахна. 2016-йисан августдилай цийи къуллугъдат тайнардалди генерал-майорди 20-Гвардейский умуми къушунрин армиядиз регъбервал гузтай (Воронеж шегъер).

58-армиядин къуватри 1999-йисуз Дагъустан бандешкиларатин гъужумиркай хвена, Чечнядин сад ва къвед лагъай кампанийра, Гуржистан ислягъвал хъуниз мажбурунин серенжемра иштиракна. Армиядин частар Дагъустандин, Кеферпатаан ва Къиблепатан Осетиядин, Чечен Республикадин, Кабардино-Балкариядин ва Ингушетиядин мулкарал ала.

**РД-дин Къилин ва Гъукуматдин
Администрациядин пресс-куллугъ**

30-январдиз Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипов Къиблепатан военный округдин умуми къушунрин 58-армиядин командующий, генерал-майор Евгений Никифоровахъ галаз гуруйши хъана. Гуруйшда РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафаровани иштиракна.

Абуру тъвар къунвай подразделенидин военный часть чи региона да аваз хъуниз ва Дагъларин уълкведен жегъилри

Россиядин армиядин жергейра къуллугъ авун патал эвер гун тешкилуниз талукъ меслэяр веревирдна.

Къейд ийин, Евгений Никифоровалий вилик ам алай къуллугъдин везифаир генерал-майор Сергей Кузовleva тамамарзавай. Е.Никифорова Коломенский къилин артиллериядин командный училище ақалтларна. 1991-2001-йисара ада десантдин ва гъужум ийидай къилдин 83-бригадада (Уссурийск шегъер) артиллериядин

ОБЩЕСТВО

Ци дульядин тариҳдин важибу, чехи вакъиадин - Октябрдин революциядин 100 ѹис тамам жезва. Ам гъакъ, тахъай къасарна, рикъел аламачирди хъиз алуудин Россиядиг Федерациядин Президентдин хъсан акунач.

▶ 4

ЯШАЙИШ

Къенин алаш-булаш хъанвай девирда яшайшдин къулагъашар авачирвиял, бязи чиновникрин “къайгъударвал” себеб яз, нервияр тартибдикай хкатна, набут жезвай-бурни гъар сана гзаф хъанва.

▶ 8

Эбеди яз халкъдин рикъера

1

мукъва ксар, дустар, квалахдин юлдашар ва гзаф масабурни раҳана. Марат Алиярова къеид авурвал, Артур Бабаеван иштираквал аваз хъиткынчай 81 шейхатасуз авуна, абурукай 43 гъили түккүрнавайбур тир. "Вичин къегъалвиллди капитан Артура халис офицердин - вичин халкъдин ва улькедин чехи

рекат акъваз хъана. Анал гъа йифиз УФСБ-дин оперативникринни силисдин десте атана. Аниа капитан Артур Бабаевни квай. И чадин патарив са къадар маса ксарни атанвай. Хатасувал тъминарун патал Артура абур анивай яргъазна ва, боевики хъиткынчай шейэр мадни кутун мумкин тирди фикирда къуна, махсус тадараракралди ахтармишунрив этчина. Сифте хъиткынун арадал атай

Артуран буба Амирхан (эрчи патахъай)

ватанпересвиллин чешне къалурна", - лагъана М.Алиярова. Мярекатдин тешкилатчияр тир Дагъустандин политехколледждин ва Исламдин ахтармишунрин Централдин къилевайбуруз чухсагъуль лагъана.

Конфессииринни миллиетрин арада меслятвал хуны Исламдин ахтармишунрин Централдин патай Р.Герееева М.Амировав, М.Алияровав, М.Митлиловав, Р.Ибрагымхалиловав чухсагъульдин грамотаяр вахана.

* * *

Артур Бабаев 1975-йисан 20-январдиз Докъузпара райондин Миграгъирин хуъре муаллимдин хизанда дидедиз хъана. Дагполитехникумдин радиотехнический отделение, Дагполитехуниверситетдин радиотехнический факультет ақылтларна, ФСБ-да квалахал ақвазна. 1994-1996-йисара армиядин жергейра намуслувиллди къуллугъдайла, диде-бубадиз частунин командованидилай Чухсагъулдин чар хтана.

Чадилай къатл хъанвай рельсинивай са метрдин къван а патал хъиз кам вегъинни, сядтин къудаз цүд декынья квалахайла, мад са гужлу хъиткынчай ийфен секинвал чуруна. Нетижада залан хирер хъуниди капитан Артур Бабаев телефон хъана. Хъиткынчай шей ракъун рекъин чиргъедин кълни къевиравай.

Артура хатасувиллин органра 1998-йисан февралдилай къуллугъздавай. Ада вич намуслу, кар алақъдай, пешедин рекъий хъсан гъазурвал авай къуллугъчи яз къалурна. Гзаф къадар инсанар къинкытай къутармишина.

Кар ана ава хъи, гъурметлу газет къелзлавайбур, вичин жэйиль чан къурбандна, гзаф къадар инсанар къинкытай къутармишай къегъал хчин гъунарлувилен къевзэй, кутугай къимет къени эцигнавач. Къейидалай къулух ганвай Журъэтлувиллин ордендиз (Орден Мужества) Артур адан къилел мусибатдин душуш къедалди къалурнавайди тир. И халис ватанперес, викълер хва неинки ордендиз, мемориальный плита ачухуниз, тъяк

А.Бабеван экъу къаматдиз икрамиз гзаф инсанар атанвай

2009-йисан 2-июлдин йиф тир. РД-дин МВД-дин оперативный дежурный-див Кеферпатаң ракъун рекъин 2307-километрда, "Уйташ" переезддин патав боевики хъиткынчай шей кардик кутурдакай хабар агақына: рехъ ремонтидай "ПМС-143" фидайла, гъили түккүрнавай шей хъиткынна. Ракъун рекъин са къадар чка чур хъуниди поездрин гъе-

Игитвиллин чехи тівар гуниз лайихлу я. И кардикай за виликрайни, "Самопожертвование осталось неоценненным" къил гана, "Дагправда" газетдани къеиди тир. А материал исятдани Интернетда ава. И гъахъузилел гилани эхир эцигун властриин, талукъ идайрын буржарикай я. Рагъмет хурай вичиз. Игитар рекъидач-абурун тъварар эбеди я.

Цийи рекъер тайинарна

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

27-январдиз Махачкъалада Р.Гъамзатован тіварунихъ галай Милли ктабханада РД-дин печатдин ва информациядин министерство-дин коллегиядин заседание къиле фена. Мярекатдин сергъята аваз ведомстводи 2016-йисуз тамамарай квалахрин нетижаяр къуна ва алай йис патал тайинарнавай планар веревирдна. Заседанида республикадин печатдин ва информациядин министр Бурлият Токболатовади, адан заместитель Сергей Снегирева, РД-дин Халкъдин Собранидин миллиетрин арада авай алақъайрин, общественный ва диндин тешкилатрин кратин рекъяя кардик квай Комитетдин председателдин заместитель Людмила Авшалумовади, РД-дин Кыилин меслятчи Азнаур Аджиева, Федеральный антимонопольный къуллугъдин РД-да авай управленидин начальник Къурбан Кубасаева, Дагъустандин журналистрин Союздин председатель Али Камалова, республикадин СМИ-рин руководителри, общественный деятелри ва масадбуру иштиракна.

тапшуругъяр рикъел хана, абурун важиблувилкай лагъана ва 2016-йисуз СМИ-рин квалах еримлу ийдай Цийи рекъер тайинарна.

Министрдин заместитель Сергей Снегирев республикадин СМИ-ри интернетдин майданда ва социальный сетра къиле тухзвай квалахдикай гөгөншдиз раҳана. Ада хабар гайвал, республикада интернет-журналистика еримлу хъуниз къетен фикир гуз гатуннава. Къилди къаҷуртла, Дагъларин улькведа интернет-журналистикадин ва Цийи медиаирин Вириrossиядин образовательный кластер арадал гъун, пресс-къуллугърин квалахдин менфятулвал хажун ва икъл мад.

Алатай йисуз журналистрин пешекарвал хажун патал Дагъларин улькведа ғулдради семинар, элкъеве столар, тренингар къиле тухвана. Государстводин СМИ-рин векилар чадин муниципалитетрин активрихъ галаз таниш хъун патал саки вири райониз ва шеғъериз фена. Бурлият Токболатовади РД-дин Кыиль Рамазан Абдулатипова Халкъдин Собранидиз ракъурнавай Чарче къеиднавай

Гүльгүнлай заседанидин иштиракчирин милли чаларал ақытзавай такъатрин месляя ва министерстводи са жерге ведомствойрихъ галаз хъувзай алақъяр веревирдна. Мярекатдин эхирдай республикадин СМИ-рин тафаватлу хъайи къуллугъчирив, журемба-жуъре темайрай къиле тухвай конкурсан гъалибчирив гъурметдин грамотатин премияр ваххаб. Шаджедай кар ам я хъи, абурун жергейра "Лезги газетдин" редакциядин коллектив, чи газетдин хусуси корреспондент Къагъиман Ибрагымов, ДГУ-дин профессор Салигъ Муслимов ва "Дагъустан" ГТРК-дин лезги чалал эфирдиз ақытзавай вещанидин старший редактор Наира Рамазанова авай.

Печатдин министерство. Накъ, къе ва пака

Руслан АКАЕВ,
РД-дин печатдин ва информациядин
министрдин советник

Малум тирвал, эхиримжи йисара Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерводин къилиз са шумуд кас атана. Абуру чеплай алақъдайвал министрдин везифаярни къилиз акъудна. Гъар сад идара хъсан патахъ дегишилери тваз алахъна. И кар иллаки исятда министерводиз резгъбервал гузайв Бурлият Токболатовадилай алақъяна. Ада СМИ-рин хиле оптимизация къиле тухвана. Нетижада хейлин къадар пулдин тақъатар къенятына. Министерстводик ақатзавай идайрын юридический база къайдадиз гъана ва ағыалияр патални министерводи вичин ракълар ачуна. Идахъ галаз сад хъиз, министерводи интерактивный жигъетдайни виликди камар къачуна. Ведомстводин сайтирихъ галаз датана квалахзана, ада вичикай социальный сетра ни активдаказ малумарзана.

Виликан министр, исятда РД-дин Кыилин советник тир Азнаур Аджиеван алахъунарни къеидна кланда. Ада СМИ-рин хиле хъсанвилхъ дегишилери тун патал бине кутуна. Гъа и кардай азас сагърайни лугъуз кланзана.

Бурлият Токболатовади проектный управленилиз къилин фикир гузва. Гъиле умъурдиз кечирмишна кланзавай информациядин ғұдуғ агақына проектар ава: дискуссиярдай

клуб, ток-шоу, цийи къайдадин телепередача... Министервода проектин офисни квалахдив гатуннава ва ида проектный управленидин къурулуш кардик кутадай мумкинвал гуда.

Проектин, программайрин ва итегральный къайдада квалах саундади нетижакъсанарун - ибур РД-дин печатдин ва информациядин министерводи къе кар алай месләя яз гысабзана.

9 вацра цийи министрди авунвай квалахрикай мадни лугъуз жеда. Къилинді ам я хъи, къе министерство СМИ-рин хиле чеб къалуриз кланзавай бажарагълу касриз ачуя. Гъа идахъ галаз сад хъиз чаз кар алақъдай, къени, хъсан кратин исесияр лап герекзана. Халкъдин арада лап хъсан фикирар, идеяр гвай бажарагълу жегъил инсанар авайди чаз чизва. Чин мурадар умъурдиз кечирмиш кланзавай виридаз چахъ галаз санал квалахзана эвер гузва. Нин идеяр министерводи хъсанди яз гысабнатла, гъа гражданиндив ам умъурдиз кечирмишнин кардани иштиракиз жеда.

Чун ғьамиша критикадивни мукъофидивди этчизава. Гъикл лагъайтла, ада вахтунда гъалатлар, кимивилер дүздал ақъудиз ватыкъу хъийиз күмек гузва. Амма ча гъа са вахтунда арадал затл алачиз критика тауын тарабзана. Эгер критика ийизватла, са вуч ятланы теклифни авун лазим я.

Критика ийизвати? - Теклифа! Теклифзани? - Кар ая!

Месэлэяр гъялиз кумекзава

Къагъиман ИБРАГИМОВ

Дербент райондин Мамедкъала поселокдин Культурадин ківале “Чи партия - Дагъустан” общественный гъерекатдин векилар райондин агъалийрих галаз гурушши хана.

Мярекатда Дагъустан Республикадин къилин советник Азнаур Аджиева, “Дербент район” муниципальный райондин кыл Мегъамед Желилова, гъерекатдин руководитель Садик Касимова, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутаттар тир Яхъя Гъажиева, Загырбэг Тайибова, РД-дин юстициядин министрдин заместитель Загыидат Хановади, райондин ва поселокдин активди иштиракна.

Вичин раҳунра М.Желилова къейд авурвал, властдин органин къилин везифа халкъди къарагъарзай месэлэяр гъялан я.

- “Чи партия - Дагъустан” общественный гъерекат сечкияр жедалди виллик, сечкияр ислягъдаказ къиле тухунин мураддалди, РД-дин Къилин теклифдади арадал атайди я, - лагъана ада. - Алай девирда агъалийрин хатасувзал, ислягъвал ва секинвал таъминарун лап важибу я. Аллагъдиз шукур, эхиримжи къве ийсуз Дагъустанда терроризмдин гъерекатар хъанац. Алай вахтунда чна обществода секинвал авайди гъиссазва. Дагъустандиз инвесторар къезва. Цийи карханаяр эзигзава.

Райондин агалкъунрикай раҳайта, чна налогар къватунин къадар йисалай-суз артухарзава. Ик, 2014-йисуз - 174 миллион, 2015-йисуз - 207 миллион, аллатай йисузни 272 миллион манат налогар къватына. Йисалай-суз чна салан майвайяр, ципицар, тэхил къватун гзафарзава. Къве йисан къене Белиж хъуре 125 чадин аялрин бахча эзигна, Мамедкъалада государстводин ва хуси такъатрин бинедаллаз аялрин са бахча мад ачухнава, Деличобан хъуре хъсан школа эзигна.

Арху жезвай доходриз килигна, чна хиве авай социальный мажбурнамайриз ийизвай харжияр гзафарзава. 2016 - йис чи районди буржар алазич акъалттарна. Тешкиллудаказ тухтай къалахдин нетижада муниципальный район дотацийрилай аслу хъунун авайдалай тимил хъана.

Эгер виликрай райондиз 370-380 миллион манат дотацияр гуззвайта, гила - 70 миллион манат.

“Чи партия - Дагъустан” общественный гъерекатдин руководителди тешкилтдин виллик эзигнавай мурадрикай съъбетна. Ада лагъайвал, им алай ийсуз гъерекатди республикада тухузвай сад лагъай мярекат я.

Загыидат Хановади 2013-2016-йисара Дагъустан Республика виликди тухузвай кар алай проектар умъурдиз куьчурмиш завай гъалдин, экономикадин хилерин (промышленностдин, хуртун майшатдин, эзигунрин ва масабурун) нетижаяр къуна, менфятлудаказ инвестицияр къилиз акъудзавай проектирин система кардик кваз пуд хъянвайдакай лагъана. Гурушда терроризмдин талукъ месэлэярни квагъарварна.

- Къе чун гъар сад хаталувилек акатун мумкин я, - лагъана Азнаур Аджиева. - Гъавиляй чна мукъва-къилийрих, багърийрих галаз терроризмдин акси акъвазун патал гъавурда тунин съъбетар къилье тухун лазим я.

Республикадин къилин советники вичин раҳунра шегъре рекъера чи агъалийри автомашинар къайдасувиледи гъалзай месэлани къарагъарна. Адан гафараий малум хъайвал, аллатай ийсуз Дагъустанда аварияр хъунинди 200 аял телефон хъана. Чешне яз ада Кабардино-Балкария Республика гъана: аллатай ийсуз ана гъич са аялни рекъера хъайи бедбаҳтилини душушшрик акатнан. Ада къват хъянвайдуруз шегъре рекъера, шегъеррин куҷеира машинар гъалдайла, умуми къайдайрал амал авуниз эвер гана.

Терроризмдин темадай РД-дин печатдин ва информацийдин министрдин советник Руслан Акавни раҳана. Адан гафараиди, къе терроризмдин идеологии социальный сетрин къумекдади жеғитлар чин жергейриз жэлбзава. Абурун таъсирдик неинки зигъиндиндиз зайдифбур, гъакл хъсан хизанра тербия ганвайбурни, къилье образование авайбурни, вуза, сузра келзазайбурни акатзана. “И төгъуңдих галаз жэнг тухунин карда чун вири сад хъана къанда”, - лагъана ада.

Мярекатдал машгүр ульзумчи, “Татляр” тъвар алай карханадин руководитель, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат Яхъя Гъажиева виридан риклериз таъсирдай съъбет авуна: “Мисал яз, къу фикирдиз “Татляр” ГУП гъиз къанзана. Чна и кархана гаф миллионрин буржар алаз къачунай. Гила буржарни аламач, чна гъар ийсуз жуъреба-хъуре дережадин бюджетриз са шумуд миллион манатдин налогар, вахт-вахтунда мажибни гузва. Чна чи къуватралди патав гвай хуърерин рекъериз къир цунин къалахин пландик кутунва. Чаз, виллик вахтара хъиз, Дербент район вичивай вич хъуз жедай район тирди субтиз къанзана”.

Мярекатдин сергъятра аваз чин фикирар Загырбэг Тайибова, Чинар хурурун 2-нумрадин СОШ-дин директор Римма Къасимовади ва масабурун лагъана.

Атанвай мугъманри РД-дин Къилин Общественный приемный дин сергъятра аваз агъалийр къабулна, абурун арзайриз яб гана. Мярекат общественный гъерекатдин векилри, депутатри, поселокдин къеве авай са шумуд хизандиз пулдин къумек гунанди, акъалтна.

Шикил РД-дин Къилин ва Гукуматдин пресс-къулгүлдинди я

“Чи участковый”

Гъазурайди -
Алаудин Гъамидов

Дагъустан Республикадин Къилин ва Гукуматдин пресс-къулгүлди хабар гайивал, 31-январдиз Махачкъалада “Чи участковый” лишандик кваз республикадин форум къиле фена. Адан къалахда Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатипова иштиракна.

Мярекат, къайдаяр хъдай органин төлөх хъайи къулгүлчияр риккел хүнин лишан яз, са деқвиқа-да кисна акъвазунилай ачух хана.

Вичин раҳунра Рамазан Абдулатипова законувал ва къанункайда хүнин таъминарун патал Дагъустандин полицейскийри къабулзай кваз республикадин метлебувал къейдна.

“Полициядин участковый уполномоченный газфы-газф агъалийриз мукъва я, гъикл лагъайта, абурунчайрал инсанрик къалабулух кутазвай, гежел вегъез тежедай месэлэяр гъялнунал машгүл жезва. Адан къалахдилай санлай властрикай авай фикир аслу я. Неинки хъсан полицейский хүнин важибу я, ам гъакл гражданин, дипломат, чадин дереҗада кар алайр полицеидин участковый уполномоченный я. Ик, 2016-йисуз абурунчайрал 5161 тахсиркарвал дузыдал акъудна, чунуных ханвай 307 тахсиркар къуна, 62 агъзур административный тахсиркарвилер раижна. 15 агъзурдав агакына агъалийрин арзайризни шикаятиз килигна. Чадин администрацийин къилерин тъварархъ 1905 махсус чадар рееке туна. Гъар юкъуз вишералди участковый чайрал къайдаяр хүнин патал важибу месэлэяр гъялзава, общественный хатасувзал хъузва. Участковый уполномоченный яр гъялнунал машгүл жавабдарилини дережа лапеки я”, - къейдна министри.

Рамазан Абдулатипова умуми тахсиркарвилерин дережа ульквела юкъван гысабуниндалай Дагъустанда са шумуд сеферда тимилтириди тестикъарна.

РД-дин къенепатан къарин министр РФ-дин регионрин министррикай лап хъсанди яз гысабуни идан гъакъиндей шагъидвалзана.

“Мегъамед Нурбагандов ва адан стха инсафсузвиледи яна къейдайлай гульгүнин Дагъустанда террористрин къамат “къегъалийрили” яз (героизация) гысабазай кас саки амач. Неинки Дагъустан, гъакл вири улькве полицейский Нурбагандован къегъаливили гъйранарна. “Къалахла стхаяр!” лагъай адан эвер гун неинки са полицейскийриз, гъар садаз талукъ я”, - ма-лумарна республикадин Къили.

Регионандаги тахсиркарвилериз акси я тухузвай серенжемрикай ва профилактикан къалахрикай РД-дин къенепатан къарин министр Абдурашид Мегъамедова съъбетна.

“Къайдаяр чурунин виллик пад къунин (профилактикан) къалахда кар алайр полицеидин участковый уполномоченный я. Ик, 2016-йисуз абурунчайрал 5161 тахсиркарвал дузыдал акъудна, чунуных ханвай 307 тахсиркар къуна, 62 агъзур административный тахсиркарвилер раижна. 15 агъзурдав агакына агъалийрин арзайризни шикаятиз килигна. Чадин администрацийин къилерин тъварархъ 1905 махсус чадар рееке туна. Гъар юкъуз вишералди участковый чайрал къайдаяр хүнин патал важибу месэлэяр гъялзава, общественный хатасувзал хъузва. Участковый уполномоченный яр гъялнунал машгүл жавабдарилини дережа лапеки я”, - къейдна министри.

РД-дин Гукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафароваз гаф гуналди Дагъустандин Къили полициядин участковыйринни властдин чадин органин везифайриз талукъ махсус указ гъазурин лазим тирди раижна.

“И документда вири месэлэяр къейдна къанзава ва ам чи алакъайризни бинеда хунин герек я. Ана участковыйриз къалахда герек шарттар

тешкилуниз, гульгүллу дружинайар кардик кутуниз ва маса месэлэяриз фикир гана къанда”, - алаба хъувуна Рамазан Абдулатипова.

Республикадин вице-премьер Р. Жафаровани ахътин указ гъазурин патал правовой база авайди лагъана.

Дагъустандин прокурордин заместитель Сергей Белякова Россияндин прокуратуради къиль кутунади, “Дагъустан Республика халкъдин дружинайин гъакъиндей”, “РД-да экстремизмдиз аксивалдай профилактикан къалахдин гъакъиндей”, “РД-да миллтрин алакъайр гъакъиндей” законар къабулнава.

“Къайдаяр хъдай, чадин са-моуправленидин органин, общественный ва диндин организацийн къалах хъсанарунин мураддалди алатаи ийсан 12 сентябрдилай 12-октябрдади “Дагъустанви-яр экстремизмдиз акси я - Ватан баъга я” эвер гунни кваз республикадин варз къиле тухвана. Къалах санал тешкилунин нетижада залан ва лап залан тахсиркарвилерин, гъа жергедай яз къиникъирин къадар хейлин тимилардиг мумкинвал хъана” - къейдна Сергей Белякова.

Форумдин сергъятра аваз республикадин муфтый Агъмад-гъажи Абдулаев, жегъилрин къарин реъъя министр Арсен Гъажиев ва ма-касни раҳана.

Мярекатдин эхирдай Рамазан Абдулатипова полициядин тафаватлу хъайи къуллугчийриз Дагъустан Республикадин гъурметдин грамотаяр, чухсагъулдин чадар, РД-дин Къилин патай тъвар къиенвай сятер гана.

Нетижаяр къуна

РД-дин Къилин пресс-къулгүлди хабар гузайвал, ийкъара Пятигорска МЧС-дин Кеферпатан Кавказдин региондин централдин начальник Николай Литюкан регъбервилек кваз къиле феий совещанида СКФО-да РД-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай векилдин заместитель Максим Владимирова, РД-дин Гукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, кар бажармашдай властдин федеральный органин речеберри, къетгэн гъаларин комиссийрин председатели, Вириrossиядин гульгүллу пожарный обществойрин векилри, Россиядин МЧС-дин ветеран-ри иштиракна.

Алатай ийс округдин саки вири субъектра къулай-суди, хасаратвилериди тир. Нетижада 30 агъзурдав агакына инсанриз зияр хъана. Ик, Дагъустандин Цунти райондин Мокок хурь цаяр къиниди саки кана алахъана. Мишкъяр гъавайри Кеферпатан Осетия - Алания Республика патал къулайсувилер арадал гъана.

МЧС-дин къуллугчияр яшайишдин къвалеради таъминарун патал гаф квартирайрин 4 къвалер, пуд общежитие эзигна къутъяна. Гъа жергедай яз 120 квартирадикай ибарат яшайишдин къвал Махачкъалада ишлемешиз ваххана.

Алатай ийсан нетижаяр къуналди, региональный централдин начальники округдин виллик эзигнавай месэлэяр гъялнавайди къейдна. Пожарный къуллугчийдин вири подразделенири чин виллик эзигнавай везифайриз 100 процентдин къилиз акъуднава, - лагъана вичин докладда Н.Литюка.

Къалахар лап хъсандиз тешкилнавай подразделенири жергедай яз, докладчили Росгидрометцентралдин “Кавказ” тъвар алай автомобилрин рекъерин федеральный управленидин, Россиядин къенепатан къарин, здравоохраненидин министерствоирин ва масабурун тъвар къуна.

Совещанидин сергъятра аваз, СКФО-дин агъалийра мулкар хунын кардик лайиху пай кутур касириз государстводин ва ведомствоирин наградаяр гана.

Октябрдин инкъилабдин 100 йис

Нариман ИБРАГИМОВ

Дүньяда XX асирдин виридалайни зурба вакъиайрикай сад Октябрдин инкъилаб хъана. Ам себеб яз алемда социализмдин сад лагъай государство - Россиян Советрин Республика (1918-йисан февраль) арадал атана. Ахпани - виридалайни чехи ва зурба ССРР.

Ци дуньядин тариҳдин важибу, чехи вакъиадин - Октябрдин революциян 100 йис тамам жезва. Ам гъак!, тахъай къасарна, рикел аламачирди хиз алуудун Россиян Федерациян Президентизни хъсан акунч. 2016-йисан эхирра ада 1917-йисан инкъилабдин виш та-мам хъунин юбилейдиз талукъ мянекатар тухуниз гъазурвилер акунин гъақындай къаардал къул чуугуна ва "Россиян тариҳдин общество" ассоциацияд юбилидиз талукъ гъазурвилер акунин тешкиллувилин комитет ва къиле тухудай мянекатрин план түкъурунни ташумшишна.

СМИ-рай хабар агакъазавайвал, и важибу вакъиа лайхлувиледи къейд авуниз Россиян регионар, шегъерар, районар, идааляр, карханаяр, зегъметчи колективар гъазур жезва. Умуд кутазва хъи, Дагъустанни гъульяна акъвазда. Гъик! лагъайта, инкъилаб себеб яз Дагъларин улькведин халкъарин бъуркъубурз ишигъ, бишибурз сес хтана, гишинбурун къатлар ризкъидив ацана, къецила авайбуру партал алуқина, истисмарвиле умъумър акътатай кесибиз азадви-

дин са пай аскерар рабочийрин патал элячна. 27-февралдиз аскеррикай ва рабочийрикай хъяновай депутатри Петрограддин Советдин исполнительный комитет тешкилна. Ада рабочийрин ва аскеррин арада тухузвай таблигъят мадни ге-ъеншарна.

1917-йисан 2-марти фронтдай хъвзвай II Николая пачагъвилай отказ авуна. 3-марти адалай стха князь Михаил Александровичани чешне къачуна. Уруслада Госдумадин депутатри Вахтунлди тир гъукумат тешкилна. Гъайиф хъи, адлай улькведа къайда тваз, халкъдиз регъбервал гуз алақынч. Гзаф чайра алаш-булашдин гъалар гъатна. Армия, флот члана, аскерри, моряки чин командирриз яхханач. Большевики тухузвай таблигъатдин къалах себеб яз абурун арада инкъилабчийриз майилвалзайвайр артух хъана.

Владимир Ленин къиле аваз большевикри зурба улькве тъвар алай гимидин руль чин гъиллиз къачуна ва 25-октябрдиз (7-ноябрдиз) Октябрдин инкъилаб гъалибилих тухвана. Гъукумдин къилиз, гъа вахтунин са тариҳиди къейд авурвал, виридалайни жуэрэтлу, низамлу, гъахъвал гвай инсанар атана. Абуру дуньяди социализмдин сад лагъай государство (Россиян Советрин Республика) арадал гъанвайдакай, 1918-йисан 19-иуладиз ам Россиян Социалистический Федеративный Советрин Республика яз ма-лумарна. 1936-йисан Конституцияда РСФСР СССР-дик акатздавай къилдин Республика яз тестикъарна.

ликай, инсанвилин ихтиярикай, гъукумдин къуллугърикай менфат къачудай югъ акуна.

Къенин несилиз алатай гзаф вакъиайрикай тамам чирвилер авач ва бязибуру алай аямдин бязи демократи, либералри ва маса дестеири чехи инкъилабдиз, Советрин Союздиз, абурун къиле хъайи руководителрэз тикъет яздавай га-фариз къуват гузва. Гавиляй чна ХХ асирдин сифте къилериз сейр хъийин.

Дуньядин сад лагъай дяведи (Австриядин, Венгриядин, Германиядин, Франциядин, Англиядин, Румыниядин къушунрихъ галаз пачагъидин Россиян чуугурженгера дагъустанийрин атлуйрин дестейрини иштиракнай) Уруслада лап къизгъин гъалар арадал гъанвай. Инсанар дя-веденни, кашани, халкъдин майшатдин вири хилер пайгардикай хкатунини гъарикларнавай. Армияда аскерар ва мояркар гъукумдиз акси экъечизавай. Рабочияр, лежбэрар чин яшайишдин гъалдал лап нарази тир ва абуру большевикрин регъбервилек кваз бунтар тешкилзавай. 1917-йисан январдиз, февралдиз къалин живер къвана, идақди шегъердиз бес къадарда фу агақвариз хъана. Гъа идакай ва къутягъ тежевзай дяведин гъаларикай себеб къуна, Петроградда агъалияр митингиз экъечина. Петербургдин гарнизон-

Дагъустан АССР-ни акатздавай Республикиди 73-йисан умъурна. 1991-йисан 26-декабрдиз СССР чукурна ва адан чкадал кар давамарздавай улькведиз элкъвей государствоиз Госдумадин депутатри Россиян Федерация тъвар гана. Къе 84 региондикай ибаратир Россиян Federация дуньяди зурбабурукай сад я.

Чаз малум тирвал, эхиримхи яисара вири дуньяди хъсан патахъ дегишилдер тур инкъилабдиз, Советрин Союздиз, абурун къиле акъвазай ва къарасдин күтен гвай Россия космосдин, атомный энергиядин, къудратлу яракърин, менфятул халкъдин майшатдин улькведиз элкъуррай, пара инсафсуз, мусибатдин, миллионралди инсанар телефон, агъзуралди шегъерар, хуърер чукъурай. Ватандин Чехи дяведи фашистрин Германиядад Гъалибвал къазанмиш рукводителрэз, советрин къурулущиз тикъетар ядай-бүр, ам пислемишдайбур гзаф хъана. Ленинин, Сталинан тъварар къурла, агъургъан акътавайбүр гилани тимил туш. Гъар гъик!, ятлани, инкъилабдин ва Советрин девирдин къазанмишнар садавайни инкариз тежедайбүр я.

Дагъустан, чи районар, хуърер къачуртлани, Инкъилабди чарх зегъметчийрихъ элкъурна, чи бубайриз ва чазни баҳтлу йикъар акуна.

Гъелбетда, а ийкъарин иесиярни дагъвийрикай регъетдиз хъана. Абуру гъар са хуъре Советтин тъкумдин органар тешкилн патал граждан дяведани иштиракна. Англиядин, Америкадин, Германиядин къумеќидикай менфат къачувай Деникинан, Дагъустан Түркиядик кутазланвой пашайрин къушунрихъ галазни женг чуугуна. Нетижада 1921-йисан 20-январдиз Вириоссиядин ЦИК-дик къабулай Декретдин бинедаллаз Дагъустан АССР тешкилна. Тарихийри кхъейвал, Дагъустандин тариҳда цийи ва баркаллу чин ачу хъана. 1921-йисан декабрдиз къиле феи Дагъустандин советрин учредительный съезддад ДАССР-дин Конституция къабулна ва гъукумдин регъбервал гудай органар тешкилна. Гъанлай инихъ вири вахтара РСФСР, СССР ва урус халкъ Дагъустандин далудихъ хъана ва дагъвийри саки рекъерай вилидии еримишна. Им инкариз тежер гъакъыктаят я ва къенин девирдин къазанмишнини и кардин гъакъиндай шагъидвалзаша.

Инкъилаб жедалди чи бубаяр гъик! яшамиш жезвай? Недайдакай, алукдайдакай гъамиша дарвал гъиссазвай. Шульшеяр авачир дакъларар, писи кузвай къваллер, къулан гумади чулаварнавай къавук квай чуулар... Савадлувиликай, мединятдикай, медицинадикай, яшайишдин къулай шартларикай гъич рахунни гerek къевзвачир. Дагъларин ва яшайишдин мишекъят, четин шартларин инсанрин умъурни яргъиди ийизвачир. Явшаявайр дагъвияр вири и татугайвилерикай азад хъана.

Виридах галаз - зи хуърнувиярни. Коммунистрин партиядин жергейра гъахъай Гъамидов Вагъидакай, Меликов Абдиликай, Рамазанов Мегъамедакай, Абдурагманов Насрульякай, Исмаилов Мустафадикай, Рамазанова Ханзададикай цийи умъур түкъурздавай чархачи-яр хъана. Хлеквириз ликбез, изба-чи-талья, артель, школа, колхоз, комсо-мол... гафар чир хъана. 1933-йисуз хуъре сифтегъан школа ачуна. Акъалтзавай несилиздиз чирвилер гуник сифте муаллимар тир Ибрагимов Исмаила, Манучев Абдурагмана, Меликов Абдили, Рамазанов Гъамида, Рамазанов Мегъамеда, стхажир тир Исаиг, Абдулвагъаб ва Мегъамед Мирзеханови къил кутуна.

1936-йисуз артельдикай колхоз тешкилна. 1940-йисуз зегъметдиз къабил вири хуърнувияр колхозчияр тир. 1946-йисуз хуърун "Социализмдин рехъ" колхоз Республикин дагъустан доскадиз акъудай.

Гъульянин яисара сифтегъан школа мульжуд. Яисандаз ва ахпа юкъандаз элкъурна. Школа къутягъай гзафбуру вузар акъалтларна, райондин, Республикин ва улькведин жуъреба-жуъре хилера къалахна. 1960-йисара хуъруз электроэнергиядин высоковолтный линияр гъана. Яшайишдин шартлар хъсан патахъ дегиши хъана. Къвалера жуъреба-жуъре техника пайда хъана. Хуърнувиярин къенин югъ мадни хъсанди я. Чи гъар са хуърькай гъа икъл лугъуз жеда. Де лагъ, Октябрдин инкъилабдиз, Советрин гъукуматдиз гъик! тикъетар яздавайди я?! Абур тахъанайтла, низ чидай Урусладин пачагълугъдин, Дагъларин улькведин халкъарин къисметар гъихътинбур жедайтла.

Федеральный Собранидиз къелай Чарче Владимир Путина лагъана: "Инкъилаб чи умми тарих я ва адав гъурметдивди этчунн лазим я". "Чун са халкъ, Россиян чахъ авай сад я". Гъа ибурни чи Президентдин гафар я. Алатай вахтариз, улькведин къиле акъвазай регъберриз, хъсан, пис вакъиайриз тикъетар ягътийиз, са улькведин са ватандашар хъиз яшамиш хъун чавай алай макъамдини истемишава. Октябрдин инкъилабдин юбилидиз талукъ гъазурвилек вирина вирида акун герек я.

Депутатди рикел хизва

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Вахтар къвез алатда, амма инсанди вичин умъурда халкъ, Ватан патал авур хъсан къалахар рикелай алатда.

Пачагъдин девирдин Россиян Съясияда Къасумхуърун райондин Шаракунт! лугъудай чка инсан яшамиш хъун патал къулайсузди тир. Советрин властдин вахтунда партиядин Къасумхуърун райондин сад лагъай секретарь хъайи Юсуф Герейханован бургъудалди Шаракунт! къараткенрикай, кул-кусрикай миҳъна, ина питомникар, багълар кутуна, емишар гъялдай цехар эцигна. Гъульянилай иниз Россиян гзаф чайрай (Белоруссиядай, Украина, Кавказдин регионрай) пешекарар желбна. Нетижада 1930-йисуз Шаракунт! лугъудай чкада девлетлу, тъвар-ван авай Герейханован тъварунихъ галай совхоз арадал атана.

Совхоздин чилел алай баракрин, обжетирикай, къазмайрин чкадал агъалири къве мертебадин къалер эцигна. Школа, аялрин бахча, амбулатория, Культурадин къвал ва маса идааляр кардик кутуна.

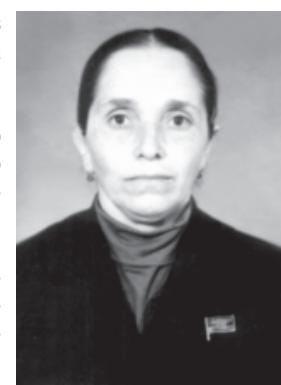
Герейханован тъварунихъ галай совхоз вилек тухун патал вафалувиледи зегъмет чуугурбурук Дагъустан АССР-дин Верховный Советдин депутат Муминат ФЕРЗАЛИЕВА-Гъасановани акатздавай. И бажарагълуп руш вилкан Къуре округдин Вини Испика 1942-йисан январдиз бухгалтер Къурбанмъемедан хизандада дидедиз хъана. Муминатдан дах Ватандин Чехи дяведин къизгъин женгера телеф хъана. Хизандада авай тек са аял яз ам вичин дидедихъ галаз никлера къилер къватлиз, гъенар гъуз, къумекар гуз, чехи хъана. Гъульянилай Муминатани мегъарамдхурунни Гъасан Гъасанова чин къисметар сад авуна. Гзаф яисара ада багълара зегъмет чуугунва, хуърун почталонвиле къалахадай къулух мад совхоздиз хъфена.

Муминат зиреквал, намуслу зегъмет акурла, а вахтунда района, республикада, Россиянда машгъур тир багъларин, узув-млукхин къалахра къенкъевичи Бедулагъ Абдулаева ам вичин бригададиз къабулна. Бедулагъан бригадади гъукуматди вилек эцигнавай вад яисан планар пуд, пудни зур яисан вахтунда тамамарзавай. Адан бригадада зегъмет чуугазвай Бесме Жалилова, Гъавизат Гъажиагъмедова, Гъульянилай Асланова, Муминат Мегъамедова ва масабур лап хъсан къалахадай бурун жергеда авай.

- Алай девир, - лагъана Муминат Къурбанмъемедовнади, - масад хъана, зегъметчи инсандин дердиррикай хабар къадайбүрни са къван авач. - Чун хътинбур вири патрихъя къеве тавза. Жегъилприз къалахадай карханаяр амач. Бейкарбур чуру къарин иесияр жезва.

Советрин девирда Герейханован тъварунихъ галай совхоздин тъвар ВДНХ-дин доскада авай. Вилек жергейра хъайи бригададир тир Бедулагъ Абдулаеван, Рабият Искандарин, Мисрихан Рагъимханован, Жамирзэ Разуеван тъварар, пятилеткайрин гъалибчияр яз, гъурметдин доскайра аваз, Махачкъалада, Москвада ва маса областнада сейли хъана. Ихътин агалкъунрихъ еке коллектив совхоздиз регъбервал гайи Абдуллагъ Тъаббова, Мегъарили Бачханова Гъанай, - лугъуза вилкан депутатди.

Муминат Гъасановади гилани Советрин девирдин гъайиф чуугазва. Ада вичин умъурдин юлдаш Гъасан Гъасановаз пуд хвани къве руш багъишина. Абури вири чин къалахадай машъул я. Муминат Къурбанмъемедовна зегъметдин ветеран, соцсоревновадин къенкъевичи, хейлин грамотайрин сағыйб я.

Президентдин Чар веревирдзава Россия - чахъ авай сад...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

РФ-дин Президент В.Путинан нубатдин Чарче акъалтзавай несиларап ватанпересвилин ивирилди тербияламишун герек тирдакай газаф маркылуура риклиз тасьирдай гафар лагъанана: "Алатай вахтара хайи къакъатунар, ажугълу хунар, хатур амукъунар ва инсафсузилер чи къенин умумърдиз гъунуз, хусуси политический ва маса итижкар аваз Россиядин гъар са хизандыз гъакъыктада зарар гайи бедбахтвилерап алвер авуниз - гъа чавуз чи улу-бубаяр баррика-дайрин гъи пата аваз ханамта, гъадалай аслу тушиз - рехъ гана виже къведач. Ша, чна сад хъянвай халкъ тирди, са халкъ тирди, Россияни чахъ авай сад тирди риклел хуны".

Чаз идеология герек туш, чун "демократиядин" азадвилерих физва лугъуз, улькве садрани такур хътин чукъурунрал гъайи, халкъарин садвилиз, стхавилиз, архавилиз арадал хиз тежер хътин ягъунар күр Горбачевини Яковлеврин, Ельцинин Корсаковрин, Шеварднадзеини Кравчукрин төгъельдилай гъутъуниз государстводин къилин рөгъберди Ватандин битаввал, халкъарин садвал мякъемдиз хүн патал лугъувай гафари, зи фикирдалди, са вахтара чна неинки вузра, техникумра, мектебрани хуралай чириз хъайи "Коммунизм түккүрзавайдан мариатдин кодексди" хиз ванзана.

Күнне садра фикир це: Беловеждин та-ма, халкъарикай чинеба, депутатривай хабарни та-куна, СССР хүн патал вири халкъари сес гайи референдумдилайни гульгүннэ, ахтин Союз тегр авун малумарзавай СНГ-дин "икъар" күтүнайбуру (Ельцин, Кравчук, Шушкевич), "көз къанын сувенинитет къачу!" лугъуз, акъалттай чулав къуватрал чан гъайбуру нин идеяяр чал иллтина, нин къулац къуват артухнатла?

Риклел СССР-дал "къайи дяве" лугъудайди илиттай Америкадин къилин идеологикай сад тир Алан Даллесан (1945-ийс) гафар хквэза: "Дяве къутягъ жеда, вирибур гъар жууре секин жеда, чин къайгүйирк эхкечид. Чна лагъайтла, чахъ авай вири... къизилар, мал-девлетдин мумкинвилер инсанрин мефтилер чкайвал, шаклуул, ахмакъувал, адалат-сузвал артухаруниз серфда. Инсандин мефти, аквл фад дегши жедай замлар я. Абуу къайдадикай хкатайла, чна яаш-яаша а инсанрин къимметул, къуватту ивирап тапанбурулду эвзэда, чна өз-вайбур хъсанбур тирдахъ инанмишарда... Чна ана (яни СССР-да. М.Ж.) чи терефдарар, чаз къуллугъудайбур, чи кумекчияр, чи фикирар машгүрдайбур жагъурда. Гъабурун къумекёлдии чна ана, кам-камунихъ акализ, садазни хабар ава-чиз, чкайвал төвада. Ахтин бедбахтвилер ана жеда хыи, гъич садрани садазни мутьульгъ тахъай халкъ вич-вичелай зайдиф хъунал, акылдивай къакъатунал, эхирни, вичи-вич төрг авунал къведа..."

1945-ийсалай инихъ алатанавай вири де-вирира Америкадин махсус къуллугъирин и планди лап гужлудаказ къалахиз хъайиди, абуруу къуллугъудай гъилибанарни инай, чинай, къан къван жагъайди ва гъавилий чи къудратлу улькве чкайди чи эхиримжи 30 ийсан тарихди, гъатта алай вахтунин бязи гъерекатрини ачуудиз субутзана.

Күрелди, Президентди чахъ, къенин аямдин россиявийрихъ, элкъвена лагъан-вай Марифатдин кодексдиз барабар келимаяр гъакъан буш чкадал арадал атанвай-бур туш. Абуру чи риклел чи вири тарих, адан чулав ва экъу йикъар, магърумви-

лерни къазанмишунар, игитарни чаз къец гуз алахъайбур хизива.

Къец гуз, сад тир рехъ инкар ийиз, чи иgitvileral, агалкъунал хъен вегъез, курелди, акъалтзавай несилин мефтір чукъуриз, руыгъера гъулгъула тваз алахънавай къуватар тымил туш. Чаз "къайи дяве" лугъудайди акъалтнавай хъиз тир. Гъакъыктади маса тегъерда баян гузва: дяве давам жезва... Са жизви бушвал къалурайта, "идеология чаз герек туш" лугъуз-вайбурухъ яб акализ, абурун гелеваз фейтла, чаз гъыхтин чулавардатла лугъун четин я. Алан Даллесан доктринарад къулзазавай-бурун къадарар тымил хъанвач. Я чи Ватандилай къеце, я адан къенепатани. Чун "деполитизация", "декоммунизация" хътин гафарихъ галаз саки вердишарнава. Гуя абурук гъич са журединни чурувал квайди туш. Амма килиг, чи шегъеррани хууре-ра гъыкъван тъварар алудиз, "циий" тъварар гунал машгүль хъанватла. Ленинан, Сталинан, Марксан, Кирован тъварар алудайла, гузвойбурун лайихувилер гъакъван винизбур тир жал? - сувал къввеза.

Советрин девира чун са халкъ тирди вирибуру гъиссазавай. "Зи адрес я къвал, я күнч туш, Зи адрес Советрин Союз я!" мани лугъувай. Гилани "Зи адрес Россия я!" мани тамамарна къланзана. А мани чи государстводин Гимн я.

Россия - чи хайиди, чи паклу Ватан, Россия - чи багъриди, чи кълни диге! Къудратлувал къастарин, машгүрвал къакъан

Ви къисмет я, девлет я мидаем еке!

Машгүр хъурай мад ви ад, Бубалух азад, Чи халкъарин садвилин къадимлу къеле. Несилри тур камалдин я им жанлу чад!

Машгүр хъурай мад ва мад!

Чи дамах - улькве!

Къиблепатан гъульерилай та-а полюсадал къван

Ви чууллер я гегъеншбур, тамар я къалин.

Вун авайди тек сад я!

Гүзэл я гъыкъван!

Сад Аллагыди хузыва вун, Ватан чи хайи...

Машгүр хъурай мад ви ад, Бубалух азад,

Чи халкъарин садвилин къадимлу къеле. Несилри тур камалдин я им жанлу чад!

Машгүр хъурай мад ва мад!

Чи дамах - улькве!

Сагъ умумърдиз, шад, гурлу, мурадриз нурлу

Чи пакадин йисари ачухазва ким.

Ватан хуны ийизва чун мадни гужлу,

Икъл тир, икъл я, икъл жеда генани дайм.

Машгүр хъурай мад ви ад,

Бубалух азад,

Чи халкъарин садвилин къадимлу къеле. Несилри тур камалдин я им жанлу чад!

Машгүр хъурай мад ва мад!

Чи дамах - улькве!

(Таржума Мерд АЛИДИН)

Мегер им чун вирибур - россиявияр патал сад тир жанлу мани тушни!

Президентдин Чарчи и Гимндин чалар тикарнава, ам вирида сад хиз чиран, та-мамарун, гъар са имтияланда хүн патал женг чуугун герек тирди раижнава. Ихтин тербиядинни тешкилдай къалахиз чи вири обществоди, вири дережайра, миллетдилай, диндилай, чалалай, культурадилай, адерт-рилай аслу тушиз, къиле тухвана къланзана.

Ихтин гереквал ни инкарда? Идеология герек яни, тушни лугъуз, ни тапан гъульетарда?.. Россия чахъ авай тек сад, ам хүн чи вирибурун буржу тирди ни инкарда? Инкарзавайди чи душман тахъана, ма-са вуж жеда?..

Чеб алай чка къалурзава

Хийир ЭМИРОВ

Республикадин Милли библиотекада 26-январдиз къиле фейи РД-дин жегъилрин краин рекъяй министерстводин коллегияд РД-дин Халкъдин Собранидин образованидин, илимдин, культурадин, жегъилрин краид, спортдин ва туризмдин комитетдин председателдин заместитель Анна Безруковади, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Тимур Гусаева, РД-дин зельметдин ва яшайшидин жигъетдай вилик финин министрдин заместитель Мурат Къазиева, жегъилрин краин рекъяй министерстводин руководстводи, къуллугъичи, шегъеррин, районрин жегъилрин краид управленийин, жегъилрин общественный организацийин ва прессадин векилри иштиракна.

РД-дин жегъилрин краин рекъяй министр Арсен Гъажиева, Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председателдин заместитель Анатолий Къарибова алатай ийиз министерстводин коллективди тамамарай къалахиздай гайи еке къиметдикай къватлай хъянвайбур хабардарна. Ахпа Анна Безруковади къейд авурвал, алай вахтунда министерство жегъилрин политикидин гъакъындай къалахиз тухузай кар алай ведомство я. Алатай ийиз министерстводи, акъалтай четинвилери чилик тавуна, хейлин алахъунар авуна. Виридалайни важибул ва къетлен проекттик "Рекъин тийидай полк" акатзана. Адаа талуукъ мярекаттар, серенжемар къиле тухунин карда министерстводиз Дагъустандин ватанпересвилин центради ва жегъилрин волонтеррин организацийин хейлин къумекна. Гъакъындай ийиз къланзана хыи, профилактикадин жигъетдай программаяр ва проектар түккүрзай, экстремизмдин терроризмдин идеологиядиз акси къалахиз тухузай, жегъилрин арада гражданвилини ватанпересвилин тербия гунуз талуукъ серенжемар тешкилзавай отделини бегъерлувиледи чипин везифаяр тамамарна.

2016-ийиз министерстводи авур къалахиздай ми-нистри Арсен Гъажиева гъеъенш сүгъбет авуна. Адаа къейд авурвал, министерство-ди вичин къалахиз түккүрзай, 2015-2017-ийсара Дагъустан Республикада жегъилрин политика умумърдиз кечирмишун" госпрограмма-дин вири Дагъустан вилик тухуниз талуукъ кар алай проектин бинедаллас тухвана.

- Дагъустан Республика Россиядя жегъил регионик акатзана, - лагъана А.Гъажиева. - Чи Республикада 14 ийсалай 30 ийсалди яш хъянвай миллиондилай виниз инсанар ава. Абуу агъалийрин 30 процент тешкилзана. Ибуруйкани 500 агъзур кас шегъерра ва амайбур хъурера яшамиш жезва. Министерстводин кар алай везифайрик жегъилар улькведа ва Республикада экономикадин, яшайшдин, культурадин жигъетдай тухузай къалахиз чипин пайни кутунал желб авуна, кар алакъдай, бажарагълу, Республика патал хийирлу къалахар ийизай жегъилар жагъурун ва абуру вилиди фидай мумкинвилер гун, жегъилрин бейнида чеб Россиядиян вири жегъилрих галаз сад хиз чирикайра авай-бур тирди тестикъардай ватанпересар ва халис гражданар хъунин ивирап арадал гъун, жегъилрин арада диндин, политика-дин экстремизмдин, маса миллиетар та-кълан хъунин идеологиядиз акисвал авун акатзана.

Докладчили лагъайвал, министерство-ди жегъилрээ ватанпересвилин тербия гуниз, абуру гражданвилини савадлуулар артухаруниз, жегъилрин арада праводин, культурадин ва ахлакъддин ивирап ишилдиз гъурмет авунин фикирар арадал гъуниз талуукъ серенжемарни тымил тешкилзава. И карда министерстводин къуллугъичири вла-стдин органрихъ, гражданвилини обществодин журибай-журе институциин, диндин организацийих галаз санал къалахиз.

Алатай ийиз къиле тухвай и жууредин мярекатра зур миллиондилай виниз же-гылы гадайрини рушари иштиракна.

Жегъилрээ ватанпересвилин тербия гунин кардиз къуват гунин фикир аваз министерстводи Республика "Юнармия" Вириоссиядидин военно-ватанпересвилин общественный гъерекатдин отрядар тешкилзава. Алатай ийисан сентябрдин вацара сифте яз тешкилай "Юнармиядэн" гъерекатдин республикадин слетда 670 касди иштиракна. "Юнармиядэн" отрядар муниципальный 19 тешкилдатда кардик кутунва алуу-къанавай ийизини абуру вири муниципалитеттер жеда.

Республикада анаша ва инсандин зиян хкатзай маса хаталу шайэр чуугазвай-бур, ишлемишавайбур газаф жезвайди фикирда къуна, министерстводи и нағыакъан крарихъ галаз женг чуугунин карда жегъилрин организацийихъ ва муниципалитеттер жегъилрин галаз сихдаказ къалахиз. Школайра, вузра жегъилар газаф авай карханайра, майшатра, фирмайра, махсус пешекаррихъ галаз жегъилрин гуруушар тешкилзава, абуруз лекция къелзана. "Чара аялар жедайди туш" проектдин бинедаллас "на-свай" препарат ишлемишавайбур жер-гээр къери авун ва вилик пад къун патал министерстводи жегъилрин организацийихъ ва объединенийрихъ галаз базарра, түккенра рейдар къиле тухвана. Октябрдин ва декабрдин варцара тешкилай серенжемири "насвай" маса гузтай 50 чак дүзүздөл акуудна.

Экстремизмдин ид-оологиядиз акисвал авунин жигъетдай "Исламъ Дагъустан" проектдихъ хъсан нетижай жезва. Жегъилрин арада къиле тухай семинари, лекцийри, диндин ва ахлакъдин, культурадин бинейрихъ галаз та-нишаруни жегъилар гъавурдик кутазва. И проект къиле тухунал Республикадин вири шегъеррар ва районар желбнава. Ийисан сифтедилай къиле тухвай семинарра 5 агузурдалай виниз жегъилри иштиракна.

Къейд авун лазим я хыи, министерство-ди гъам Республикада ва гъам улькведен регионда тешкилзай жегъилрин форумра ("Машук", "Таврида", "Клязьма") Дагъустандин газаф къадар жегъилри иштиракун патал алахъунар ийизава. Мисал яз, шаз "Машукда" иштиракай 31 дагъустанвиди гъалибвал къазанмишна ва абуру санлай 18,2 миллион манатдин грантар къазан-мишна.

Арсен Гъажиева къирелди Республикадин жегъилри гъилевай ийиз тамамардай къалахиздай сүгъбетна. Икъл министерстводи "Дуньядын" ва улькведен регионрин жегъилрихъ галаз санал къалахун", "Жегъилрээ ватанпересвилин, руыгъдинни ахлакъдин ивирап арадал гъунин, экстремизмдин иде

Халисан устларар чахъ тимил ава

31-январдиз республикадин меркезда Дағыстандин заргарин "Гимишдин гъалар" выставка ачух хъана.

Январдин эхиримжи юкъуз вири дүньядин заргари пешекар сувар - заргарин международный югъ къейдзва.

Лагъана қланда хъи, и йикъакай гүзел сеняткарвиллини устадрин сувар хъана газа вахт туш. Заргарин югъ къейд авунин теклиф, гысабазавайвал, сифтени-сифте 2002-йисуз Костромада кылле феи "Россиядин къизилдин гъалкъа" фестивалдал ганай. Гульгульлай лагъайтла, 2008-йисуз Узбекистандын меркезда - Ташкентда - кылле феи жегыл заргарин фестивалдал 31-январь заргарин международный Югъ яз къейд авунин къарап къабулнай. И югъ хъягун, гысабазавайвал, а кардих галаз алакъалу я хъи, январдиз заргари чипин лишишан (клеймо) регистрация ийизва. Алай вахтунда бязы улквейра заргарин хуси ийкъар ава.

Сувар къейд ийиз газа вахт туштани, заргарвиллини сенятдихъ газа виш исарин тарих ава. Газа вахтара, заргарвиллини искуство-дикай раҳадайла, кылиз къвезвай сифте фикир дишеғлиири алукъдай, чеб гүрчегардай бозекар я. Гъа са вахтунда и гафунин манадик гъакини яракъар, къапар, пишкешар ва ківал безетмишдай маса шейэр акатзала.

Лап дегъ девирин инсанри чеб азаррикай, бедбаҳтилерикай, назар хъунай хүн, нетижалудаказ гъуъор авун патал гъайкалар, цамар, туплалар гъазурзаяв. Гүрчегвал патал ихтиин шейэр анжас асирап алатаидалай къулух ишлемишиз хъана.

XVII асирда Россияда Уралдин рангарин къванер худиз башламишнай. I Петрдин де-вирида и къашарин машгъурвал вири дүньядиз чкана, абурукай бедендал алукъдай бозекар, гичинар, къапар ва гъар жуъре маса шейэр түкъурузаяв. I Петрди идара ийизвай вахтунда чи улквейра багъа къашар ва ракъар гъялдай сад лагъай завод эцигнай.

Гульгульлай, XIX асирдин юкъвара, Россияда Карл Фаберже лугъудай устадди яратмишиз башламишнай. Адан гъиликай хкатнавай "Пасхадин какаяр" твар ганвай бозекар чипиз тешпигъ авачир искуство-дикай чешнеяр яз гысабазава ва къени абуруз вири дүньяда еке къимет гузва.

Дағыстанда заргарвиллини сеняткарвал виридалайни дегъ пеше-рикай сад я, гысабазавайвал, ам ина чи эра алукъдалди сад лагъай асада арадал атанва. Мисал яз, къадим шегъер тир (5000 яс яш хъана) Дербентда эгъунардайла жагъай рангунин ракъарин (бүрүнж, цур, гимиш) шейэри шағыдвалзаявайвал, къадим дербентийрин патай ихтиин къапариз еке игтияж авай.

XIX-XX асирра Дагъустандын заргарвиллини виридалайни машгъур централы Къубачи ва Къумух хуърер тир. Гульгульлай и си-ягъдик Гоцатл, Унцукул хуърерни акатна.

Хъсан адет я

Дағыстандин заргарин искуство-дикай талукъарнавай "Гимишдин гъалар" выставка саласа юкъуз Махачкъалада авай халкъдин художественный сеняткин Центрада кылле фена. Чипик тешпигъ авачир, сад-масадауз ухшар тушир, коллекционный къалахар ина Къубачидинни Гоцатлдин 15-дав алакъалы устадри майдандиз акъуднавай. Гульгүзел шейэрин выставакада иштиракун, Дағыстандин сеняткарин къадим девиррилай къенин ийкъалди бубайрилай рухвайрал къвезд, чав алакъанавай нехишириз лезетдалди тамашун патал иниш жуъреба-жуъре идараирин (музейрин, искуство-дикайин централын ва икъл мад.)

руководителар, яратмишунардайбур, халкъдин милли сеняткин къимет гузай ксар, меркездин мугъманар атанвай.

Выставка ачуҳдайла, РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткин рекъяй министридин заместитель, гъа са вахтунда тежрибалу заргар Гъамзат Гъазимегъамедова

къейд авурувал, гимишдикай са зат түкъурун - им гъамиша гъакысига зегъмет я. И кар патал зурба бажарагъ лазим я. "Ина чи устларри гъазурнавай виридалайни гульгүзел шейэр ава. Дағыстандихъ ихтиин, яни чи культура асирий асириз тухузвяз ва неини Россияда, гъакини маса улквейра республикадин твар машгъурзаявай бажарагълы устларар хъунал за газа шадвалзава", - къейдна ада.

РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткин рекъяй министр Мегъамед Исаевани республикада заргарвиллини сеняткин сирер несирилай несирилай агақъардай хъсан адет авайдакай лагъана.

"Дағыстандин заргарри гъазурнавай шейэр улквейдин саки вири региона чизва, абуруз итиж ийизва. Выставкая тухудайла чна вилик эцигнавай макъсад Дағыстандин заргарин искуство дүньядидин дережадиз акъудун я. Халкъдин художественный сеняткин хилес алай вахтунда федеральный центр-радин патай къетен дикъет гузва. Чи сеняткин гъазурзаявай шейэривай, инанмиш я, дүньяндин машгъур лишанрих галаз гъужетиз жеда. Халкъдин художественный сеняткин центради ихтиин выставка тешкирунал за шадвалзава ва квезд и къенин сувар табрикзава", - лагъана М.Исаева.

Умудар ама

Эгер дишеғлиири, гульгүзел къашар ишлемишина, гимишдикай раснавай жуъреба-жуъре безекрал ва къапарал гъейранвалзаявайтла, итимар яракъар (гапуар, тфенгар) алай стенддивай къакъатзаявачир. И кардих гъахлу себебарни авай - выставакадиз гъанвай шейэр, дүгъриданни, къетенбур, тикрар тежезвай-тур тир. Мисал яз, еке фикир ина стхаяр тир

Рабадан ва Алихан Каммагъажиеврин стендди желбазавай. Рабадана газа исараса сабурлудаказ ва мукъофидивди авур къалахдин нетижада арадал атанвай пак Къуръандин жилдериз неинки чи улквейра хъайи выставакайранни виниз тир къимет ганва. Асул гысабадай гимишдикай гапуар ва къапар гъазурнал машгъул тир Алихана хабар гайвал, муракабилей аслу яз, бязы шейэр са шумуд ваца гъазуриз жеда, бязибуруз лагъайтла, са шумуд исар лазим жезва, гъатта бубайрилай ирс яз амузазавай (вахт ва я тақъатар бес тахъана күтъягъ тавунвай) къалахарни жезва.

Дағыстандин заргарвиллини искуство - им асул гысабадай хизандин, тухумдин серъятра амузазавай, сирер анжас бубайрилай рухвайрал агақъазавай сеняткин лагъайтла, яъланыш жеда. Мисал яз, Къубачида, и рекъяй чирвилер масанрихъ тифинин макъсаддалди гадайриз сусар анжас хуърунвийрикай хъядай адет авай.

Гила лагъайтла, гъалар дегиши хъанва, заргарвиллини пеше республикадин художественный са шумуд училищеда къелна къачуз жезва. Амма къелуналди устлар жедани? Махачкъаладай тир художник-заргар Ильяс Цахаева гысабазавайвал жеда. "Халисан устад хъун патал чна чирвилер къачунин къалах садрани күтъягъазавач. 12 яс я зун и рекъе аваз, ятлани гъар юкъуз цийи шейэр чир, тежриба артух жезва. Гъелбетда, къелунин ва

жилбувал екеди я. Амма и кардал рикъл, ам руғыдихъ галаз алакъалу хъана қланда. Масакла халисан устлар хкатда", - гысабазава ада. И фикирдин тереф Алихан Каммагъажиевини хъзвава.

"Къелнавай устларар чахъ тимил ава. Мисал яз, эхиримжи гысабунралди, республикада ағъзурдад агақъана устларар ава. Амма чин гылики тариҳда патай хътин шейэр хкатдай халисан устадар лап тимил ава. Гъайиф хъи, абуру гъевеслу авун, пешедивай къакъат та-вун патал государстводин патай са жуърединни къумек ава. Мисал яз, чи улквейда даттана выставкаяр кылле физва. Чазни анриз эвер гузва, республикадин патай иштиракун талабазава. Гъа са вахтунда гъатта и кардиз жезвай харжийрин са пай къванни къезиларзавач. Грантирай рахайтла, зани стхади, меслят хъана, и кардикай къил къакъудна. Вучиз лагъайтла, къиннар, гъахъ-гысабар газа жезва, абуруз вахт газа физва", - лугъузва жеъиль заргарди.

Малум жезвайвал, халкъдин художественный сеняткин къумек гунайк газа разхватлани, гъалар гъелелиг разивал ийиз жедайбур туш. Амма хъсан хабар адакай ибарат я хъи, Гъамзат Гъазимегъамедова малумарайвал, республикадин руководстводи эхиримжи вахтара дугъриданни и хилес гузва фикир артух хъана. Гъанис килигна, и сеняткин къевзмай несирилвни агақъарунин умудар гъелелиг ама.

Выставакадин сергъятра аваз Россиядин дизайнерин Союздин член Мунажат Гъасановадин, модельер Зайнаб Жамаловадин дишеғлиири милилар парталарин коллекцияни къалуна.

"Гимишдин гъалар" выставка 10 юкъуз давам жедайвал я.

WorldSkills Russia - Дағыстанда

27-январдиз РД-дин Гъукуматдин Председателдин Садлагъай заместитель Анатолий Къарибова Дағыстандин мулкунал международный WorldSkills Russia гъерекатдиз талукъ яз тешкилнавай рабочий дестедин совещание кыле тухвана.

WorldSkills Russia гъерекатдин "Жегыл пешекаар" чемпионат республикадин А.Алиеван тварунихъ галай Спортдин двореца 26-28-февралдиз кыле фида.

Совещанидал WorldSkills Russia гъерекатдин региондин "Жегыл пешекаар" II чемпионат тешкилнавихъ галаз алакъалу месэләяр веревирдна.

Сад лагъай вице-премьерди, кылди къачуртла, къейдна: "WorldSkills Russia гъерекат Дағыстанда кыле тухун республикадин жегылар, абурун арада рабочий пешекаар машгъурвал артухарун патал иллаки важиблу я. Алай вахтунда и гъерекат гөгъеншдаказ вилиди физва. Ам умурдиз куңурмишунал улкведин Президент Владимир Путин ва Гъукуматдин Председатель Дмитрий Медведева гүзчилава. Кар алайди ам я хъи, "Жегыл пешекаар" гъерекат кылди акъудунин макъсаддалди республикадин са шумуд идари ради сад хъана къалахзава. Чаз и чемпионат кыле тухунин хъсан тежриба авазва ва и къалахдин нетижаярни аквазва. И акъажунра алатай язиз иштиракай жегыл пешекаррикай газафбур къалахрал къабулнава ва лайхлу мажибар къачузва".

РД-дин зегъметдинни яшайишдин рекъяй вилик финин министридин сад лагъай заместитель Мусалан Тахманова къейд авурувал, алай язиз акъажунар 23 жуъредин пешекаар кыле тухуда ва чемпионатдин иштиракийрин къадар 100 касдилай артух жеда.

Малум хъайивал, станокрал ракъуказай затлар гъазурнин (токарвиллини ва фрезеровщиквилли) рекъерай акъажунар Каспийскда авай С.Орджоникидзедин тварунихъ галай колледждин майдандал, къезил машинар ремонт авунин рекъяй - автомобилринни рекъерин колледжда (Махачкъала), хуърун майишатдин машинар ишлемишуниз талукъ акъажунар - Ш.Шихсаидован тварунихъ галай хуърун майишатдин коллежда (Буйнаксқда), сваркадин технологийрай - "Газпромтрансгаз Махачкъала" ООО-дин майдандал ва мугъманханайрин администрациядиз талукъ рекъяй "Адмирал" мугъманханада кыле тухуда.

Гъар пешедай иштираказавайбуруз экспертрин жюриди къимет гуда. Инал къейд ийин, жюридин составдик федеральныи милли экспертарни жеда.

Совещанидал хабар гайвал, WorldSkills Russia гъерекатдин чемпионатдин сергъятра аваз JuniorSkills гъерекатдин къетенвилерихъ галаз танишарда. И гъерекат аялар гъеле мектеба келзазай вахтунда рабочий пешекаар желб авуниз талукъди я.

Цийи йисан вилик

Райсудин НАБИЕВ

Алатай 2016-йис чаз четинди жедайды гъеле виликамаз лугъузай. Гъакъикатданы, четинвилер тимил гъиснчир. Жураба-жууре къадагъяяра маса себебар аваз улкведен хуруун майишат, промышленность, спорт, сагъламвилинни эцигунрин месэлээр агалкъунрапди тъялунин карда четинвилер чи халкъдал тимил гъалтначир. Вири и месэлээр пулдин тақытар бес тахууних галаз алакъалбур я. Мадни лугъун хъайитла, кар анжах пул будаказ хунал алач. Бюджетдай ахъайзай, я тахъайтла са рикл кузай инвесторди гузай пул - тайин рекъиз гъавурдаваз харж авун важибул я.

Цийиз туукъурна, кардик акатнавай рекъин акунаар

Четинвилер Сулейман-Стальский райондин гъисна. Муниципальный райондин кыл Нариман Шамсудиновича, адад бажарағылъ команда, карханайрын руководителри, вилик эцигзайв проектар, яшайишдин гъар жууредин месэлээр сада-садал вегъен тийз къилиз акъудиз, зөгьметни чүгунна. Нетижада хейлин чайра рекъер, майданаар, яслияр, мектебар, больницаяр, спортдин имаратар ремонтна, герек чайра кыр цана, цийи имаратар ишлемиш вакхана ва икмад. Халкъ паталди ихтиин ва хейлин маса хъсан крар авунин рульг инлай къулухъни жедайды акъазва.

Цийи йисан вилик хъсан ихтиин карни хъана: күгъне мукъуун кылий эрчил пад къуна физ-хквэзвай чка гзаф гуттүү, инсанар патал четин ва хаталуди хъанвай. Иллала-

ки марфар, живер хъайила, алтай цууд-гъунзавай, къвал кваз, цалцам чкадилай элячил четинзавай. Патавай машинарни физ-ваз хъайила, инсанын гъерекатриз артухан четинвал жезвай. И месэлээр дузыдаказ гъялун, администрациядих галаз мессят хъана, "Касумкент" ООО-ди (начальник тежрибалу инженер Загыров Загыр) вичин хивез къачуна. Яргъал тевгъена, къвалах проектдин бинедаллаз башламишна. КамАЗ-рапди аниз херхем вегъена, гүнне пад къайдадиз гъана, авайдалай гъяркъуль авунна ва бетондалди мягъемарна. Шегъредилайтлаз авахъна къведай ятар фидайвал са шумуд чкадилай цементдин турбаяр кутуна. Ахла лагъайтла, ракъун яцу тівалар-даяхар мукъвал-мукъвал акунаар, къилий-къилди абуру сад-садахъ

сваркалди галкъурна. Гила аниай мягъем ва гуьрчег чка хъанва. Чиле еридивди къирни цанва. Инсанар ашкъидивди аниай физ-хквэзвай. Гъяркъувилел 3, яргъивилелни саки 100 метрдилай артух алай ам вижевай къулай чкадиз элкъвенба. Ихътин къулай чка арадиз гъунин карда начальник Загыров Загыра, пешекар рабочияр Асалiev Maxim, Загыров Физулиди, трактористар ва сварщикар тир Гъасанов Абдулмуслима, Идрисов Зейнудина гъакъисагъивилелди зөгьмет чүгунна. Чипин гъилевай къвалах абуру живер, мекъер-къаяр жедалди акъалттарна. И колективдиз аниай физ-хквэзвай вирибуру сагърай чеб лугъузва. Коллективдин зөгьмет райадминистрациядии лазим чкадал чухсагъул малумаруналди къейдна. Загыр гъавурдавай инженер, тешкилатчи руководитель я.

Рехъ къайдадиз хканва

Руслан НУКЕРОВ

Алатай йисуз Дербент райондин патай РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Ферзилагъ Исламова хулер авадланамишун патал хейлин къвалахар авунна.

Белиж поселоқдин ва са жерге маса хулерин агъалийри нубатдин сеферда депутаттадив Белиждай Каспий тъульун къерех-дал (ина гъульун къере хулерин агъалийри азад вахтунда мукъвал-мукъвал ял яда) физвай шегъре рехъ ремонт авунин карда күмек гун талабна.

З километрдин яргъивал алай и рехъ машинар патал халисан имтигъандинди тир лагъайтла, яялмиш жедад. Бязи чайра рекъель авай фурарин деринвал 30-40 сантиметрдив агаъзай. Агъалийри арза авурдалайра къулухъ депутатти, рехъ ремонтун патал

лазим махсус техника жагъуруналди, месэла гъялна.

"Рекъер чи умъурдин дамарар я. Къенин юкъуз шегъре рекъер авай гъалдилай хуруун, региондин, гъатта государстводин агъваллуул, авадланнуул хъсанаруунх элкъурнавай са къадар маса хилера авай гъал аслу я. Дербент райондин руководстводих галаз чи гаф-чал сад я, район республика-дин нетижалу муниципалитет яз вилициди тухун патал тукъурнавай са жерге саналди тир программаяр ава. Рекъин и участок тукъурн патал техника, лазим маса материала-лар чара авуна.

Сечкияр тухудалди вилик Дербент райондин къульд хуле шегъре рекъер тукъурнин къвалахарни тухванай. Сечкийрилай къулух Лукъварин хуруун (Куллар) 2 километрдин рехъ тукъурнавай са жерге саналди тир программаяр ава. Рекъин и участок тукъурн патал техника, лазим маса материала-лар чара авуна.

Депутатти Дербент райондин общественный приемныйда агъалийрих галаз мукъвал-мукъвал гъурушар къиле тухузва.

Эхирдайни къейд ийин, шегъре рекъерий кай лугъудайла, чун сифтени-сифте яшайишдин къулай шартларикай раҳазва, гык лагъайтла, рекъер къайдада хъайила, амай къвалахарни фад ва агалкъунрапди виликиди фида. Рекъерихъ, транспортдих галаз алакъалу крар гык аватла, гъадалай чи агъалийрин яшайишдин гъал аслу я.

2017 - Экологиядин йис Тлебиатди инсаният хузвы

Куругъли Къалажухви

Улькведа цинин йис Экологиядин йис яз малумарнава. Гъа са вахтунда экологиядин ва къетлендаказ хузвай тлебиатдин мулкарин йис лагъайтлани жеда.

Улькведен гъар са пилп патал цинин Экологиядин йис хыз малумарнхъ важибул метлеб ава. Тлебиат хуын, инсаниятдиз тлебиатдих галаз авай рафтарвилерин дережа лайхулу чкадал хъун горек яз гысабзава. Амма гъамиша икм жезвач. Инсанри чини итижар патал тлебиатдиз инад къазвай дуьшушар тимил жезвач.

Улькведен гъар са пилп патал цинин Экологиядин йис хыз малумарнхъ важибул метлеб ава. Тлебиат хуын, инсаниятдиз тлебиатдих галаз авай рафтарвилерин дережа лайхулу чкадал хъун горек яз гысабзава. Амма гъамиша икм жезвач.

Экология чан алай шейэриз ва абуру къватлариз сад-садахъ ва элкъвена на къунвай тлебиатдих галаз авай алакъалувили гъакъиндай тир илим я. Йис экологиядиз талукъарунин себебрий сад и рекъяр пешекарри авунвай гъакъыкъи веревирдерих, ганвай къиметдих галазн алакъалу я. Къилди къачуртла, тлебиатда, гъавада йисалай-суз жезвай татугайвилер фикирдиз ткачунва. Тестикъарнавайвал, эхиримжи вахтара накъварин гъалар пис, яд къацлайди, тамарин-тарарин къадар тимил жезва, чуру месэлээр мадни ава. Накъварин гъалар хъсандин хуунин, ятар михуннин ва винидих къеднавай мукъуль месэлээр гъялунин жи-

тъетдай йисан муддатда талукъ пешекарри къвалахар тухунин макъсад вилик эцигнава.

Чи гъвечи ватандани ийисан сергъятра аваз тлебиат, иллаки тамар-багълар хуунин серенжемар къиле тухун чарасуз месэлайрикай я.

Инал зи фикирдиз эхиримжи йисара Самурдин тамухъ галаз алакъалу яз арадал атанвай вакъиярнин атана. Малум тирвал, и тама авай чешмейрин яд Дербент шегъердиз тухунин къвалахар са шумуд йис идалай вилик башламиш хъанян. Чкадин жемятди Россиядин мулкара авайни-ава чир и надир там хуын патал женг чүгваз эгечнә.

Самурдин там - им субтропикрин лианрин къурух, дегъ заманайра хъайи тамукай амай Россиядин эхиримжи са чка я. Ина виш йисара лианрин танар чпел къулайдаказ тукъвенвай мегъуын, лацу къаваҳдин, гийин, макъун, гъверши, къерецдин, ичин ва маса тараар экъечизава. Ина лап тек-тукъ дуьшуш жедай, надир, санай масаниз күч жедай къушари, вагъши гъайвари умъур тухузва. И мукъвара ана гъатта билбильжерре рангунин фламингоярни малум хъанва. Къушарин ахътин бязи жууреяр, гъакъни набататар ава хы, абуру тек са и тамалай гъейри масанрай жагъыдач. И надир там вичиз яд гузай чилин къаник квай чешмейрилай тамамдакас аслу я. Гъавилляй инсанарни иинин яд масаниз тухуниз акси экъечизава.

Умудлу я, Экологиядин йисан сергъятра аваз тлебиат, гъава хуунин и ва маса месэлээр дуьшаказ гъялда ва чун элкъурна къунвай тлебиатдин къамат авайдалай хъсан жеда.

Гъульүн къер аваданламишава

Нариман Къаривов

Малум тирвал, Дербентдин 2000 йисан юбилейдих галаз алакъалу яз, ина къуяяр, майданаар ва паркар авадланламишунин барадай хейлин къвалахар къиле тухванва ва и кар гилани давамарзава. Алай вахтунда и серенжемикай виридалайни кар алайди шеъердин Приморский микрорайондин

Алатай йисан сентябрдиз башламиш эцигнин къвалахар алай хъульүн вахтундани давам жезва. Чилин къаникай фидай коммуникацияр тукъурнин, автостоянка ва фонтанар эцигнин къвалахар гъелье тамамарнава.

Набережная къацу авунизни фикр гузва. Ина цукъвер, кул-кус цадай клумбаяр чкайриз бегъерлу нақв вегъезва. Санлай къацурла, 14 агъзур квадратный метрдин майданда къацу зона жеда.

къаншарда авай гъульүн къер авадланламишун я. Къейдна къанда хы, къадим шегъерда и важибул серенжем "Ке-ферплатан Кавказдин Федеральный округ 2025-йисалди вилициди тухун" государстводин программадин бинедаллаз къиле тухузва.

Набережная тукъурнал исята 200-далайни гзаф рабочияр ва инженер машъул я. Абуру эцигнин ва авадланламишунин къвалахар алай йисан гатфарин сифтегъан никъаралди тамамарун патал чипин вири къуватар желбнава.

ГАЗЕТ - КИЕЛЗАВАЙДИ - ГАЗЕТ

Къайгъударвиленди эгечІзва

Нариман КЪАРИБОВ

Набутвал, азарлувал садазни кысмет тахъурай. Амма гзаф вахтара жуъреба-жүре себералди, улакърин рулдихъ галайбуру хасарташал гүнин нетижада инсанар набут жезва.

Гъелбетда, сагъламбуруз набутар язухи къввеза, абуруз күмекарни гузва.

Гайиф чугуналди лагъана кінда хьи, къенин алаш-булаш хъланвай девирда яшайишдин къулай шартлар авачирилий, бязи чиновникрин "къайгъударвал" себеб яз, нервияр тартибдикай хкатна, набут жезвайбурун гъэр сана гзаф хъанва.

Агъалияр яшайишдин рекъяя худай управленидин (УСЗН) делилралди, алай вахтунда Дербент шегъерда 7054 набут кас яшамиш жезва. Абуруй 765 аялар ва 110 касни Ватандын Чехи ва маса дявейрин набутар я.

Винидихъ тівар къунвай управленин начальник Людмила Васильевна Терещенкодин гафарапди, вири дережайрин набутрив тайнарнавай къезилвилер вахт-вахтунда ва сифте нубатда агақъазва.

- Га са вахтунда, наразивалзала Л. Терещенкоди, - шегъердин поликлиникадин бязи духтурри пулсуз дарманрин рецептар къизизвайла, аптекайрани набут касар көве твазтай, абурухъ галаз чуруу рафттарвалзай душушшарни кими туш.

Набутриз яшайишдин рекъяя къайгъударвиленди къуллугъуныхъ еке метлеб ава. И важдылу везифа тамамаруник виринара хъиз, Дербент шегъерданы агъалийриз яшайишдин жигъетдай къуллугъдай комплексный централдин (КЦСОН) колективди вичин лайхлу пайни кутазва. Чун гъя и централдин директор, агъалийриз яшайишдин рекъяя къуллугъунин хиляй РД-дин лайхлу работник Тамара Шагыламазовна Шихалиевадихъ галаз гурушиши хъана.

- Алай вахтунда, - сұғыбет-зала ада, - КЦСОН-дин социальный работникри набут 319 касдиз къуллугъзвава, гъя жергедай яз 78 касдиз къвалера, 16-даз - централдин агъалийриз яшайишдин рекъяя юкъуз къуллугъдай отделенида, 40-даз - аялрин ва аялар галай хизарин

отделенида. Амай 185 кас чипиз вахтунади, яни герек атайла, күмек гана къланибуя.

КЦСОН-дин коллективда чна ахтын социальный работникар тупламишнава хы, абуручин отделенирия авай набутриз багъри касариз къиз къуллугъзвава. Гъар са кас патал яшайишдин - медицинадин рекъяя къуллугъунин махсус программа түккүрнава. Централда "Сагъламвал" десте кардик кваз хейлин йисар я. Медработникрин гузчилик кваз социальный работникри и группада набут касар патал пакаман зарядка, михыгъавадап къекъынар, тренажеррал машгүр хънунар, шахматрай ва тәлмайрай турнирар

аялар квачел акылдар хъуванин мураддалди абурухъ ва диде-бубайрихъ галаз психологийядин ва педагогилин тарсарни тухузва.

КЦСОН-дин социальный работникар вахт-вахтунда агъалийрин гъал-агъвал, абурун яшайишдин шартлар ахтармизиз шегъердин саки вири районра къекъвеза, анра рейдар тешкилзала. И кардин нетижада чипиз лап четинзайвай ва набутар авай ругуд хизан дүздал акыдна. Алай вахтунда а хизанар централдин къетен гузчилик кутунва ва абуруз яшайишдин рекъяя къуллугъзвава. Ингэе и барадай анжака са мисал. Шегъердин 6-маялдин 125-кварталдин сад лагъай нумрадин ківле яшамиш жезвай 1-группадин инвалид Х.Алекперова, вилер операция ийидай пул авачиз, ківең гъятнавай. Централдин коллективдин тәлабуналди Дербент шегъердин газ квай чехирар хкуддай заводдин директор, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат М.Садуллаева набут дишегъидиз лазим къадар пул гана. Операция авурдалай къулухъ Х.Алекперовадин вилериз са бубат экв хтанва.

Набутриз яшайишдин рекъяя датана къуллугъзвавийлин хъсан мисалар Дербент шегъер-

тешкилзала. Гъелбетда, ихтиин мярекатар кылы тухдайла чна къуллугъзвава гъар са касдин бедендин сагъламвилин гъал, алакъунар фикирда къазва, набутриз са жуърединни хасаратвал хъуниз рехт гузвач. Амай къулайвилер квачиз 2016-йисан 9 вацра набутрихъ галаз сагъар хъунинин сагъламвилин барадай 850-далайни гзаф мярекатар тешкилна. КЦСОН-дин лап хъсан социальный работникар тир Гульназ Сефералиевади, Гүмай Аслановади, Бес Малдаевади ва Инга Алиевади чеб гелкъевзай касарин патай лайхлу түрмөт къазанышнава.

Сагъламвилин барадай зайдиф ва набут аялар авай хизанриз яшайишдин, медицинадин ва психологиядин рекъяя къуллугъдай отделенини КЦСОН-да лап хъсанбурукай сад я. И отделенини централдин директорордин заместитель Э.Къасумован рөльбервилер кваз социальный работникар тир Гъ.Велиевадини, Л.Жигеровади ва психолого X.Мирзебалаевади яшайишдин рекъяя маса къуллугърихъ галаз санал набут

дин КЦСОН-дин коллективдин уймурудай мадни гъиз жеда.

Зун Дербент шегъердин яшлубурун къвализни (Дом престорельных) фена. Шегъердин администрациян ва мергъяматтуу касарин күмекарни галаз пансионатдин дарамат капитальнида-каз ремонтнава, къулайвилер яратмишнава.

Пансионатдин къвалер 1-2 ва 3 кас яшамиш жедайбур я. Анра къайда ава, михы ва экү я. Ина чими яд ава, ўамам кардик ква. Махсус столовойда йикъя вадра түүн гузва. Еридин гъакын-дайни наразивалдай кас авач, гъык хъи, ашпазар тир Индира Юсуфовади ва Фаизат Мегъамедовади тъялмудаказ жуъре-ба-жүре хүрекар гъазурзава.

Чаз малум хъайвал, пансионатда яшамиш жезвай 45-дакай 25 кас набутбур я. Медсестра Рамила Исакавади, ина 20 йисуз гъакысагъвилелди зегъмет чуғазвай дахтур-терапеут Ума Семеновади, санитаркайр тир Заният Мегъамедовади ва Селминаз Мутлагыровади абурун патахъай датана къайгъударвал ийизва.

Витаминар бес тахъайла

Камила ХАЛИЛОВА,
республикадин медпрофилактика-
тикан централдин дүхтүр

Минздравдин делилралди, Россиядин 60-80 процент агъалийрин бедендик витаминар бес къадар квач. 20-25 процент россияйирин бедендик гъатта гатузни витамины С түмил я. Бедендик ам бес къадар тахъайла, инсан зайдиф жеда, күрчүйр иви къведа, кларабар назик, мукъвал-мукъвал мекъивилелай азарлу жеда.

Витамины А түмил хъайила, хамунар къур акъатда, вилер яру ва вилерин экв зайдиф жеда.

Никотинди А, С, ви Р, ичкиди А ва В группадин витаминар тергда.

* * *

Бедендик бес къадар витаминарда таъмин хъун сагълам ва менфятул түннилай аслу я. Хъультүн вахтунда клетчатка, минералар ва витаминар гзаф квай продуктар ишлемишүн, гъакын гречкадин, гергеррин, перловый чахаррин ханлайтар, балуғдикай гъазурнавай хүрекар, майвайяр, къацу хъчар ишлемишүн иллаки хийирлу я. Гъакын бедендиз жуъреба-жүре мурабайри, мижейри, муркада тунвай күлүн емишири еке хийир гуда. Гъар йикъян менюндик дульдъвер, какаяр, күк жуъредин балуғдикай гъакын ракъурмур.

Алай девирдин продуктар са шумуд цүд йисан вилик авай хытингүр бүтүш.

Сагълам умумър тухуз, түүн та-

мади, менфятулди ийиз алахъ. И

вахтунда авитамино (витаминар бес тахъун) күб бедендал гъалиб жедача.

Авитаминоздиз акси продуктар

Яргыл вахтунда холодильникда хуъзай жуъреба-жүре салатри, винегретри гъар са декъыкъада чипиз хас тир хийирлу лишанар квадарзала. Гъавилай витаминар квай хүрекар абуру ишлемишүн мукъва хъайила гъазурнун лазим я. Майвайяр гъазурнун вирилдайни хъсан жүре, абуру са түмил яд цана бүгльамишүн, ва я скороваркада гъазурнун газа. Газарар, чугундураг, картуфар хам аламаз чрана, хамни кваз түүн хийирлу я. Витаминар

квай хүрекар шир алай къапара гъазурнун лазим я.

Күнне гъикъван менфятул шей-эр ишлемиштәни, гъар сезондиз поливитаминыкай хийир къачуз рикләй ракъурмур.

Алай девирдин продуктар са шумуд цүд йисан вилик авай хытингүр бүтүш.

Сагълам умумър тухуз, түүн та-

мади, менфятулди ийиз алахъ. И

вахтунда авитамино (витаминар бес

тахъун) күб бедендал гъалиб жедача.

Роспотребнадзорди тағымарзава
Мукъаят хъухь, хаталу я

Роспотребнадзордин РД-да авай Управленин делилралди, 2017-йисан къве гъафта республикада ОРВИ-дик ва гриппдик азарлу хъай 4 агъзурни 225 душушүш къейднава. Абуруй къве агъзурни 670 душушүш азарлу хъанвай-бур 14-йисал къедалди яшара авай аялар я. ОРВИ-дик азарлу хъунин душушүш азарлу хъанвай-бурун 40 процент яни 1 агъзурни 750 душушүш, Махачкъаладал гъалт-зала.

Грипп нефесдин органрин инфекциян азар я. Ам арадал гъизвайди А ва В жүрдидин вирусар я. Адан лишанар ихтиинбур я: ам садлагъана къатидаказ акатда, бедендад ифин акъалтда, фул къведа, къиль тіа, беден зайдиф жеда, уль-уяр акатда. Азар рөльбервилелди зегъмет чуғазвай дахтур-терапеут Ума Семеновади, санитаркайр тир Заният Мегъамедовади ва Селминаз Мутлагыровади абурун патахъай датана къайгъударвал ийизва.

Роспотребнадзордин Управле-

ниди республикадин агъалийриз гриппдин ва ОРВИ-дин азаррин вилик пад къадай серенжемрал амал авуниз эвер гузва. Азардин вилик пад къун патал инсанар гзаф къват хъанвай чайрал финал сергъят эцигун, общественный чайра мас-кайяр гъалдун, жуван михывал хъун, гъилер запундалди хъсанзид чу-хъун, беден мягъем хъун патал иммунитет хаждай (духтурдин мес-лятталди) дарманар ишлемишүн.

Алай вахтунда Дағыстан Республикада гриппдин ва распи-аторный вирусдин эпидемия авач.

Мегъамед Гъажиеван 120 йис Квахъ тийидай ирс

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Гъилевай иис чи руьгъдин зурба амадагрикай сад тир Мегъамед Мегъамедович Гъажиев дидедиз хъайдалай иныхъ 120 йис тамам жезвайди я. Идахъ галаз алакъалу яз, чаз чи газетда зурба алимдин, чехи инсандин, чи милли дамахрикай сад тир векилдин гъакъиндай матери-

алар иисан къилия къилди гун хъсан яз аквазва. Гыкъл хъи, Мегъамед Мегъамедович чахъ гъелелиг авайди тек сад я. Амма гъа са касдини чи милли руьгъдин ярж, арш гъихътиндигъ ятла хъсандин лишанламишза.

Эгер ада чаз тувай тек са "Урус ва лезги чаларин гафаргандин" тъвар къуртани, Мегъамед Гъажиеван ирс садрани чуруртмиш тежедайди, чи гъар садан къанажагъда, ракъинин нур хъиз, чим гуз амульдайди тирди гъиссада!

Тарихда ам чалан алим - лезгийрикай сад лагъайди яз илимрин кандидат-вилин ва докторвилин дережая хвейиди хъиз гъатнава. Амма адан бажарагъ, чи хайи чил хъиз, газаф терефринди тир. Ам аялар патал лезги чалал сифтергъан шириар теснифайди, Урсатдин ва дъунъядин классикадай акъалтый жанлу эсепрар (Л.Толстойн "Гъажи-Мурад", М.Горькийдин "Диде" ва мсб) лезги чалаз таржума авурди, чи мектебар патал сифтергъан учебникар ва хрестоматия тукълуррайди, чи халкъдин сивин юратмишнара ва классикрин эсерар къватл хъувуна, къайдадиз хайди ва, эхирни, акъван зурба гафарган чаз багъишайди я. Ибунал генани Мегъамед Мегъамедовича "Лезги газетдин" редакцияда адан лап залан девирра (Батандин Чехи дяведин ва гульгульнин иисар. Чи газет а чавуз "Социализмдин пайда" тъвар алааз акъатздавай) жавабдар секретарь ва таржумачи яз авур къалахни алава жезва.

Алимдин тъвар, акъалтзавай несилири эбеди яз рикъел хъунин лишан яз, Мегъарамдухъуръун 1-нумрадин юкъван школадиз ва са къучедизни ганва.

"Лезги газетдин" редакцияди хайи чал хъунин, вилиди тухунин, чирунин месэлайрай лап хъсан материалар къхъе автарриз гун патал 2000-йисалай иныхъ М.Гъажиеван тъварунихъ галай махсус пре-мия тешкилнава.

Гъелбетда, ийидай, хъийидай къар мадни газаф жагъида. Чаз къланзайди чи газет кълзайвай агъзурралди чи ватанэгълийрик и зурба векилдин - руьгъдин Шагъдагъдин ва Каспий гульгульун (ам гъакъван къакъан ва деринни я!) гъакъиндай жезмай къван газаф делилар агақъарун я. Мегъамед Гъажиев хътин къарин ирс чируни чаз чунни вужар ятла чирда...

Икрамзава невейри
(М.М.Гъажиев рикъел хкуналди)

Марина ГЪАЖИЕВА, аялрин духтур

Умъурдин терефра экъу гелер тур инсанар чи Дагъларин уълкведихъ газаф ава. Ихътибурукай сад зи чехи буба М.М.Гъажиев я. Вичин халкъдиз ада илимдин пенжер ахъайна, вичин вири умъур халкъдин образовандин кардиз, лезги чал ва литература чириз серфона, хайи халкъдиз къуллугъна.

Гъар са касдин умъурда тербиядин, къанажагъдин рекъя хайи хизанди чехи къазва. Зи хизанди гъа ихътин чешнелбуруракай сад я.

М.М.Гъажиева, вичиз хтул хъана лагъай шад хабар атайла, гележегдин зи бубадиз Мурад тъвар гана. За зи бубадал, чехи буйрап, вири тухумдад дамахазва, зун баҳтул кас я...

Зи бубадин къвалах себеб яз, чи хизан Ахчегъя, Махачкъалада яшамиш хъана. Чун мукъвал-мукъвал жуван ватандиз - Мегъарамдухъуръуз хквадай. Са сеферда, гыкъл ятлан, зи вил къвалин цалал алай чехи портретда акуна. Зун гъеле мектебдизни тефенвай аял тир. Жуван бубадивай за, ам вуж я лагъана хабар къуна. Бубади заз ам вичин чехи буба, ам виризда машгъур алим тирди съубъетна. Бубадин съубъетдай зи рикъел хъсандин аламукъяди "Мегъамед буба" газаф я.

Къисметди чи хизан Махачкъаладиз акъудна.

Зулун алахъай са югъ тир. Гагаринан тъварунихъ галай къуче. Чун бубадихъ газаф и къучеда яшамиш жезвай Салигъат дидедал къил чуѓваз фена. Ам М.М.Гъажиеван умъурдин юлдаш тир.

Эхъ, ибур Мегъамед бубади вичин эхиримжи иисар акъудай къвалер тир. Салигъат дидеди чаз бубадикай хейлин съубъетар авунай.

Чун Цийи иисан сувариз гъазур жезвай. Зун аялрин бахчада гъазурлухвилин дестеда авай. Ина вири миллиетрин аялар дуствиллди, са хизан хъиз, тербияламиш жезвай. Цийи иисан сувариз аялри гъарда жуван дидед чалал шириар къелнай. Зани къелнай:

Пилт-тилтэ жив къвазава,
Ацуказава къаварал.
Гыч са гъедни аквазава,
Цифер ала цаварал.
Экв аквазмач санайни,
Paklar, пенжер акъална.
Ван къвазамач реѓвъяйни,
Даплар яна агална.

Ибур зи чехи бубадин чалал тирди заз геж чир хъанай. Гыкъл ятлан зи шадвилихъ къадар амачир.

Вахтар алатздавай. Ингье зун къисметди мад Мегъарамдухъуръуз хана. 1997-йис. Декабрдин цүд лагъай югъ. Лап гъа шире-да лагъанвайвал, пилт-тилтэ жив къваздавай. Чи мектебдиз Махачкъаладай, къунши районрай мугъманар атанавай. Абур шадвилин миракатдиз къватл хъанвайбур тир. М.М.Гъажиев дидедиз хъайдалай иныхъ 100 йис тамам хъанвай. И юкъуз чи шкодадиз зи чехи бубадин тъвар гана. Зани и суварик иштиракнай. Зак лувар акътнавай, зун руьгъдиз чехи ва къакъан хъанвай! Адан тъвар Мегъарамдухъуръе зун яшамиш жезвай къучедизни ганва.

Идалай къулухъ 20 йис алатздава. Зунни чехи хъанва, жуван аялар тербияламишза-ва. Залан декъикъайра зун яргъалди чехи бубадин портретдиз килигзава. Ада зун сабурлу ийизва, зак лувар кутавза. Чехи бубадин чехи руьгъди заз чехи ильям гузва.

Эхъ, хайи халкъдин арадай акъттай, виччикай ишигълу чешне хъайи М.М.Гъажиев-вакай лугъудай гафар газаф ава. Ада вичин хайи халкъ, хайи чал лап Шагъдагъдин кукушрив къван виниз акъудна! Зани зи вири тухумди адан тъварцел дамахазва.

Мегъарамдухъуръ

Дагъустандин культурадин меркез Музейрин шегъер Къчейрин тарих

Нариман КЪАРИБОВ

(Эвел 28, 29, 32, 33, 36, 38, 40, 41, 42, 45-46, 48-нумраира, 2017-йисан 3-4-нумраира)

Дербентдин къчеягъ тъарма-сад са гъвечи тарих я. Мисал яз, къенин III Интернационалдин къуче. Виликан Церковный майдандилай гатлунна, шегъердин общественный багъдин патавай фена, Гунибский резервный батальондин казармайрав агакънавай и къчедал Губернаторская тъвар алай. Гыкъл хъи, са вахтунда и къчеда авай къванцин къвалера Дербентдин военный губернатор яшамиш хъана. Анлай вилик дербентвийри и къчедиз Садовая лугъузвойди тир.

Губернаторская къчедин къаншарда авай Церковный майдандилай башламишна, Гунибский резервный батальондин казармайрал къван авай къчедиз Церковный (къенин Коммунаррин) тъвар ганвай. Гъа и къчедин къаншарда ва гъа са тъвар алай (Церковная) майдандилай эгечина, Еврейская ва Солдатская слободкайрай яна, Гунибский резервный батальондин казармайрал къван авай къчедал (къенин Канделаки) Первый Комендантский тъвар алай.

И къчедин къаншарда Базардин майдандал алай Иванован къвалелай эгечина (алай вахтунда Иванован къвал амач, адан чкадал са мертебадин, Тагъи-Заде, 112-нумрадин къвал ала), Гунибский резервный батальондин казармайрал къван къчедиз (гила Тагъи-Заде) Второй (Къвед лагъай) Комендантский тъвар ганвай. Гъа къчедилай къилбедин халай, базардин майдандилай эгечина, гульгульун къерехдал къван фенай къчедиз, Кавказдин наместник, генерал-фельдмаршал, 1859-йисуз Имам Шамил есирвиле къур А.И.Барятинскийдин тъвар ганвай. Гила а къуче В.И.Ленинан тъварунихъ гала.

Дербентда Прикаспийский крайда къшунрин командующий хъайи барон Врангелан (алай вахтунда Пушкинан тъварунихъ гала) къучени хъана.

пинская къчедин къаншарда авай къчедиз Ермоловский тъвар ганай. Генерал А.П. Ермолов Кавказда виликан главнокомандующий тир. Къейдна къанда хъи, 1825-йисуз Ермолован къумекдалди тукъурай и къче шегъердин вини къиле виридалайни гъяркууди я. Гъавилай инсанри аин Гян-Кюча, яни гъяркуъ къуче лугъузвой. Къчедин и тъвар шегъердин дидбин агъалийрин сивера гилани гъа виликай хъиз ама. Амма алай вахтунда къчедал Мазахир Раэван тъвар ала.

Шуринский варарилай Барятинский къчедал къван авайдаз Лобачевский переулок лугъузвой. Къуче а чаван шегъердин Собранидин депутат, военный госпиталдин къилин духтур Л.М.Лобачевскийдин къвалин мукъувай физвой. Алай вахтунда и переулокдин, Шуринский варарилай гатлунна, Коммунаррин къчедал къван - Ю.Гагаринан, мукъувай падни Чапаеван переулокдик акатзава.

Алай вахтунда шегъерда авай Шелапугинан переулок вилик вахтара - Садовый переулок, М.Казем-Бекан переулок - Малютинский переулок, Сальманан къуче - Кубинский переулок; Фабричный переулок - Фортадский переулок, К.Марксан переулок виликай тъвар ганвай.

Къадим Дербентдин вири къчейрин виликан тъварар лагъайтла ва абурун метлеб ачхайтла, ихтилат газаф яргъиди жеда. Заз чидайвал, ахътин лазимвал авач. Амма са кар къеид тавуна жеда. Са къадар геж хъиз са бязи къчейрин тъварар мад дегишина. Икл, 1901-йисан 15-сентябрдиз къилин фейзи шегъердин (депутатрин) Собранидин къараардалди (Дербентдин староста К.Гайдарова меслят къалурунади) Асеевский къуче Кавказдин наместник князь С.Г.Голицынан тъварцыхъ яна (журеба-жуъре месэлайрай шегъердин къумекар гуниз килигна).

Мад са мисал. 1902-йисан 15-январдиз шегъердин Собраниди къараар акъудна: Да-гъустандин областдин военный губернатор-дин къумекчи, генерал-майор А.С.Узашеван 50 йис тамам хъунин гъуърметдай Сад

И къчедилай са къадар къилбепата, К.Кочергинан (гила Буйнакский къчедин 55-нумрадин къвал) къвалелай эгечина, гульгульун къерехдал къван къчедиз Дербентдин виликан военный губернатор (1858-1860-йисар), генерал Д.К.Асееван тъвар ганвай.

Гилан Крупскаядин тъварунихъ гала къуче, Къирхляр-Къапу варарилай, базардин къерехдай яна Енги - Къапу варарал къван, Базарный переулок тир.

Церковный майдандин Кеферпатай шегъердин вини къилиз къван, Базарный переулокдик агакъна, къчедиз Чертапинский лугъузвой. Исятда и къчедин къилбепата кайри Айдинбегован тъварунихъ гала къуче хъанва. Амай пай шегъердин 2 ва 4 лагъай магъаларик акатзава.

Шегъердин векилрин Собранидин къараардалди (1897-йисан 14-октябрь) Чертап-

лагъай Комендантский къчедин тъвар Узбашевский тъварцели эзвена. Шегъердин тъвар вини магъалрани кваз вилик вахтара са бязи чипел тъварар ала-чир (анриз гыкъл магъалар лугъузвой) къчейриз тъварар гана. И барадай са мисалдад акъвазда. 1903-йисуз шегъердин Собранидин уполномоченный (депутат) Нух-бек Къильба Гъусейн-бог-огълыдин меслятдади VII лагъай магъалда Ортакъапудилай Жумя-мискиндад къван авай къчедиз Хадырбековский тъвар гана. И барадай малуматда икъл лагъанвай: "...Хадырбековский сихилди - Дербентдин дидбин бегировин сихилди - Дербентдин дидбин бегрикай сада - шегъердин газаф къуллугъар авуна, къумекар гана..."

АВТОРДИН ПАТАЙ. Дербентдин майдандикай ва къчейрикай бязи малуматар гунай за краевед ва тарихчи Гъусейн-Бала Гъусейноваз сагърай лугъузва.

Гъанач ага вичин къилел балаяр...

Шарбутдин ШАБАТОВ

Зи мез

Зи мез куруть хайиди туш садрани, Дилавар яз рахайди я сивяй зи. Сан аваачир зал илиттай паарни Акъудайди язва ада хивай зи. Зи мецди зав шириинвилер агудна, Куркур хътин рахана гъар макъамда, Са патахъни ам нубатсуз цүльдгүйннч. Вичиз хас тир жуьреда гъак! давамна. Мез ширин я, мез тукъуыл я лугъуда, Кар къени, кар чуру хайила бубайри. Зи мез сиве шириинди яз амуъяна, Хувь хъана ам ара датлур тубайри. Бални бала авай чал хвий бинедлай, Гъанач ада вичин къилел балаяр, Гъа захъ галаз кам-камуниз атана, Санал чна акваз хъана чааря. Гъараңунар чир хайиди туш мецди зи, Талгъянани акъвазнаня я авай гаф. Бязибурун хъиз, рахай туш нубатсуз, Къуд патахъди чуктур ийиз сивяй каф. Сулеймана лагъайди хъиз, гъамиша Мезни къанда чиз рахадай датлана. Векилвални ийиз жуван паталай, Ам захъ галаз хайиди за къатлана. Сагъ хъурай, мез, заз векилвал ийизвай, Заз ви къадир аваачир, заз инад хъуй. Агъугъ вун захъ - малаикдихъ малаик, Тушиз хайитла умъурдикай азад хъуй. Вун сарарик кутадач за, азад яз, Гъала дэвран, ачух сиве секиндиз. Вахъ за далу акалнава эбеди, Къил вине къаз къекъвезва зун эркиндиз.

Азиз хвайар

Азиз хвайар, зун къавчериц вегъемир, За са къас фу түльна итимвиледи. Алакъдайвал мугъман - итим къабулна, Къазанмишай жуван и къве гъилелди, Фуни гана, къафонни тухвиледи.

Күне бармак авадармир вилериз, Зи руьгъ секиндиз тира, зун къеши. Зал рагъметар гъидайвал хъуй, килиг гъя! Рази жеда зун квелай, гъак! хайила.

Алчах итим тушир, заз чиз, буба къу, Ам хайид я лезги халкъдин гъилерал. Ада вични тухвайди я терез хъиз, Чка (а)вачиз вич эцигдай чилерал.

Куб бубади - зи зарафат - хъурунни Шадарзайв вич акур къван лейсанар. Ам гафуниз зурбани тир, хчини, Къурай лугъуз жедай къилел лейсанар.

Ярап-дустар бул авай захъ, бубадихъ, Зун абурун къуллугъданя акъвазна. Чар кун бес тир, вири залди алтүшдай, Рахаз жедай чун вири са аваздал.

Садавайни гъализ хъанач дулья и, Я гъализни жедайди туш, чалахъ хъухъ. Гъак! хайила, итимар хвий халисан, Алахъ къунни, куб дустарин къвалав хъухъ.

Къастар пара хъанай, хвайар, рикле зи, Рикл къастарив ацланай зи датлана.

Везифаяр гзаф авай хиве зи, Къилинди за ягъ-намус яз къатлана.

Гъам ацукаяй, гъам къарагъай чкайрал, За жув тухуз хъанай утквемвиледи. Югъ-ийиф хъана зун, диде хъиз акайрал, Гъисаб къур туш за гайи фан гъилелди.

Гъак! хайила, зал рагъметар гъиз ая, Регъуль жемир квэз бубадин тварццай. Эгер гъахътин кар хайитла, агъугъ къун, Хтана за ийиди къун клаццай.

Зун секиндиз фида, дулья тұна квэз, Күне шаздаяр ая зи сурал къвэз. Секин жеда зи руьгъни кайнатда, Ам югъ-ийиф куб къилелни жеда элкъвэз.

Вегъез тахъуй гыч бубадин вилериз Күне бармак, за зи къилел алуқтай. Заз чизва къун, агъазва зун, балаяр, Дулья яракъар язы, шаксуз, хатай Куб бубадин лигим хъанвай чатукая.

Гъа чатун цел ва гъак! клаш, клаузар Гъиле твамир саданни, квэл чан алаz, Адан рехъ гыч вугуз тахъуй векъерив, Зи дөвирда хъиз, хъурай ам ван алаz. **Чухсагъул, Халум!**
Вун 45 йисуз, кам-камуна аваз, Атана захъ галаз. Сагърай, чир хъанач гун наз Вири эхи авуна вуна ви хамунал, И дөвирда зун расалмиш хъанач гъамунал. Къван къванцел тунач чна мульбатдин рекъера, Легъзе къванни гъатнаж и жигъетдай къевера. Рекъе хъана клаивилин руквар акудиз, Анжак жував инсанвилин къилих агудиз, Гъар пакамахъ зун къалахдал твадай на рекъе, Итим хъиз вун хайиди я салани векъе. Са члавузни са къас фахъ хъаначир магърум, Зун гъевеслу, шад авуна чухсагъул, Халум! Вуж чан алаz Сиратлан мульбател элячина, Шеъредай хъиз ийгиндиз къачуз камар. На ви хамунал эхна вири зи дердерни гъамар.

Зун инанмиш я, ви вилик ачуҳда Аллагъди женнетдин варар.

Къелемдин түйд ифенва

Зи къелемдин түйд ифенва, Рахадай къван чараарив. Зун, сакълани секин жезвач, Рикл ацланма паарив.

Калтугнач зун зи умъурда Пара къакъан тварарихъ. Катдай ният хайиди туш Четин члавуз валарик.

Гъар са цар заз са гевгъер я, Тай аваачир гекъидай. Гъак! фейи югъ гъисабзава За вергедин хъикифдай.

Текдиз къвале ава

Зун текдиз къвале ава, Рахазва күшкүшталди Зи вилик квай чараарив.

И арада явшадиз Ван авуна варари, Гъис авуна къезилвал

Къула авай парарин. Касни авац варарихъ, Чир хайивал, шагъвар тир,

Ам зи патав атанвай,

Вар агална акурла,

Ам атайвал хъфенвай.

Ачух тазва варар за,

Датлана гъа члавалай.

Захъ чунынхдай вуч ава?

Лугъун, тек са жувалай.

Уъмуър

Зи умъур вац! хъана, гурлу я авахъиз, Ара-бир түйт хъана, къвалирлай алахъиз. Къетлен чка къунва гила гъульени, Жилаварни мягъем ама гъелени, Са низ ятлани гъяз къевзвач, жевзач хуш. Жилавар ийизвач лугъуз гъилай буш, Тахъайлла ақъатда жув физвай рекъяй,

Ахпа гъатда къевера, ақъатда къевяй. Зи важарар зи гъиле ава датлана. Ягъзвачтла, килиг, дустар, атана. Зун физвай рехъ экууди я, экууди! Лугъуз тахъуй заз садани бъуркъуди, Гъак! давамда, инсан яз жув мулькүб тир. Са касдин заз я тульмет авур туш:

“- Шабатов, на жув, дуст кас, дуль къиле твах”.

Са члавузни тикъет ягъун чир хъанач,

Вилик гъайд түльр кас я зун - кицин хвах.

Киц! рекъизвач, ам я гъайван чан алай,

Зунни рекъич, лугъуз хъана датлана.

Алат хъана гужар, вири дарвилер,

Аллауди зи сабурлувал къатлана.

Такабурвал жувахъ тахъайлоляни,

Хъсан крат къvez хъайид я, гъилия зи.

Вахтар хъанай къекъведай са какадихъ,

Гила инанмиш хъанва пакадихъ.

Акатзана бураздик чи умъурни,

Гъак! аквазва заз пачагъдин эмирни.

Зи къуншидал зи чехи тир хва хъана,

Са чаки тазвач ада ква хъана.

Бахтлу хъурай, килиз фирай мурадар,

Къан тийизвай зун садрани чарадай.

Амайбурни ава пата-къерехда,

Гыч садани я чугвадач, хъивельдак.

Са чар куга, явшадиз хъиз эвера,

Тазвач абуру зун са күсн къевера.

Гъиссазавач зун гыч садани пар хъана,

Са жизви къванни зи риклиз тлар хъана.

Къенибур я абурун вири хиялар,

Зи бахт тушни хъунухъ ихътин аялар?!

Бахтлувал я дидединни бубадин,

Ихътин хвайар хъунухъ, ваплагъ, зурба тир.

Зунни абурухъ лазим тирвал гелкъвэзва,

На лугъуди, кард я мукал элкъвэзва.

Килигзава зун вац!...

Килигзава зун вац! зун, секиндиз ава хъззай,

Анай заз цав аквазва, цав аквазва вили тир.

Зи дустуни захъ галай, гъа зи къвалал

алаззай,

Анай къвалан гадарна, вични тек са бици тир.

Къвал гадрай чкадтай гъарнихъ фена лепеяр,

Амукънч мад вилил цав акваз жуван вилериз.

На лугъуди, и вац! ават хъана тепеяр,

Зун тфу гуз экъечина къвал гадрай гъильериз.

Килг садра, са къвал, вуч къзвезва къван?

Граммар...

Ам себеб я вац! цав ахкунац заз вили тир.

Зи дустуни авуна акваз-акваз гъарамар,

Гумукънч заз хиялар, икъван члавал

къени тир...

Ам яракъдай гъисабна за, къени хиял

чурздавай,

Вац! ква вилик, цав тақвазмай, инсанди хъиз

чурздавай.

Ви патав...

Зун ви патав мад атанва,

Жагъуриз къисмет.

Вуна вучиз ийизвай заз

Датлана тульмет.

Зи ялгъузвал гъикъван тада

Вуна ялгъуз яз?

Гъар сеферда кузыз рахкурда,

Зун къил агъуз яз?

Вил жевзва зи валай атай

Гъар са хабардал.

Къан жемир ваз агализ рехъ

Къеви данлардал

И дульяналдай вири къве-къвед

Авунвалия халкъ

Бес вун текдиз амукъдачни,

Зун хъайила тланкъ?

Ша ацука зи патав, ацука,

Ягъин къвал-къвалаз.

Яц хъиз гъикъван акъвазда вун,

Тум ягъна къвалаз.

Анжак инсанар

Савадлу девир я, савадлу инсанар,

</

Чехи гъаливал

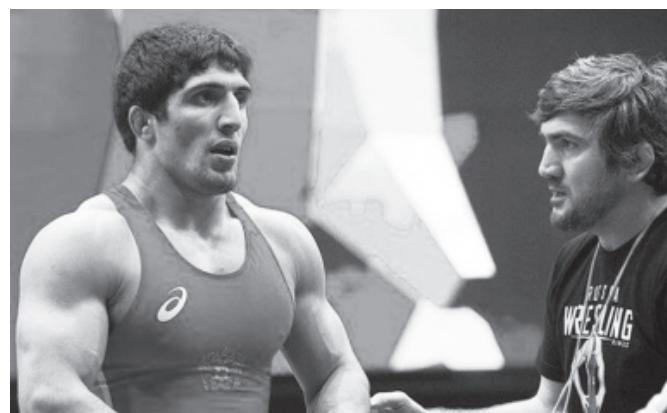
Гъар йисуз Красноярска азаддиз къуршахар къунай къиле физвай Иван Ярыгинан тъварунихъ галаз международный турнирда иштиракун дагъвияр патал адеддиз элкъвенен. 27-29-январдиз Красноярска Дагъустандин командадик квай пагъливанри амайбуруз къизилдин медалар тадач лугъудай зарифтарни пайда хъянвай соцсетра. Гъакъикъатдани, чи командади турнирда вад къизилдин - Заур Угуева (57 кг), Альмед Чакаева (61 кг), Ильяс Бекбулатова (65 кг), Альмед Гъажимегъамедова (74 кг), Даурен Куругълиева (86 кг), пуд гимишдин - Артем Гебекова (57 кг), Гъажимурад Раширова (61 кг), Расул Мегъамедова (97 кг), пуд бурунждин - Зелимхан Абакарова (57 кг), Нариман Испарилова (57 кг), Мегъамедгъабиб Къадимегъамедова (70 кг) медаларкъазанишина.

Акъажунра 17 уълкведай тир 200-далай гзаф спортсменри заланвилин 8 категорияда къуватлубур тайинарздавай. Дагъустандийри 5 категорияда чеб виридалайни зурба тирди раижна.

Дишегълийрин арада дагъустанви Милана Дадашевади (48 кг) пуд лагъай чка къуна.

Идалай вилик дагъустанвийрин командади И.Ярыгинан тъварунихъ галай турнирда ихтиин зурба нетижка садрани къалурайди тушир.

Чи командадин къуд лагъай "къизил" лезгииринди хъана. Ам Дербентдай тир лезги пагъливан Даурен Куругълиева къазанишина. Даурена Маирбег Юсупован гъилик вердишивилер къачзува. Къейд ийин, гъа и турнирда шаз Д.Куругълиева 3-чка къунай. Къастунал къевивална, ада са йисан вахтунда мадни са жерге агалкунар къалурна ва нубатдин сеферда Красноярска вич гъакъикъатдани международный турнирдин 1-чкадиз лайхлу тирди субутна.

Даурен Куругълиев финалда иранви Мухаммадджавад Эбрахимидал гъалтна ва 4:3 гъисабдалди мугъман кумукъина.

Международный турнирдин гъалибчияр ва призёрап 30-январдиз Каспийскда "Уйташ" аэропортуна къиле ведомстводин регъбер Мегъамед Мегъамедов аваз, РД-дин физический культурдин ва спортдин министерстводин векилри, мукъва-къилийри, дустари къаршиламишина.

Анал министр Мегъамед Мегъамедова рикъел хакана: "И турнирдиз команда рекье твадайла чна къизилдин анжак пуд медалдик умудар кутунвай".

- Амма къуне вилик эцигнавай план къве сеферда къилиз акъудна лугъуз жеда, - давамарна ада. - Са гъуьжетни алачиз, им лап чехи агалкун я. Къу гъалибвилакай республикадин Кыл Рамазан Гъажимурадовичазни хабар ава, адани тебрикар агаъарун тапшуршишнава. И акъажунра агалкун хъуни квекай гзаф-буруз мадни чехи турнирра иштиракдай рехъ ачуҳнава.

Даурен Куругълиева вичин ва хайи халкъдин тъвар вири дунъяди мадни са шумуд сеферда ашкара ийидайдахъ чун вири инаниши я. Югъур хъурай!

Курелди

ШАХМАТАР

Нариман Къарибов

Алатай йисан эхирра Владикавказ шегъерда классический шахматрай жаван гадайрин ва рушарин арада СКФО-дин

чемпионат къиле фена. И барадай Дагъустандин жаван шахматистрин хъяновай командадик са шумуд кас дербентвиярни квай.

Къейдна кланда хъи, чемпионатда чи республикадин векилри виниз тир нетижаяр къалурна - 11 медаль къазанишина. Абурукай 4 къизилдин, 3 гимишдин ва 4 бурунждин медалар я.

Гъамиша хъиз и сефердани Дагъустандин командадин агалкунрик Дербент ше-

Хъсан нетижаяр

Мукъвара Каспийскда Али Алиеван тъварунихъ галай Спортидин дворецда волейболдай Россиядин чемпионатдин высший "А" лигдин 13-тур къиле фена. И акъажунрилай къулухъ "Дагъустан" команда чемпионатдин турнирдин таблицада 2-чкадал кхаж хъана.

Сад лагъай гурушда дагъвиири уралвийрин дестедал 3:0 (28:26, 25:21, 25:18) гъисабдалди гъаливал къазанишина. Къвед лагъай сеферда Екатеринбургдай тир "Локомотив - Изумруд" дестедин хийридиз анжак са партия хъана ва нетижада гъаливилиз "Дагъустан" лайхлу хъана - 3:1 (21:25, 25:15, 25:19, 25:22).

Чемпионатдин турнирдин таблицада 1-чкадал алай "Ярославичалай" Дагъустандин командадихъ 4 очко тъмил, вири - 51 - хъана.

Нубатдин бягъс дагъвийрин дестеди Стерлитамак шегъерда "Спортиакадемия - ВРЗ" командахъ галаз чуугуна. 14-турдин 1-юкъуз чи команда гъакъикъатдани гъалиб жедайди къейдздавай стерлитамаквиири. Махачкаладин клубдин тренерди майдандиз су-

перлигадин спортсменар, (абурукай 4 спортдин мастерар) акъуднавай, къгуънни лап итиклиди хъана. Сад лагъай юкъуз очкойралди вилик квай чи команда абуруз 3:2 гъисабдалди кумукъина.

Къуъунин къвед лагъай югъни тъмил итиклиди хънеч. Дагъвияр, вилик квай юкъуз чпиз тренерди авур туъгъметар фикирда къуна, лап мукъяздиз, хъсандиз, вири патарихъай фикир-фагъумна къугъяз башламишина. И къвалах вири тамашчийри къатана, Стерлитамакдин

болельщики, нефес къуна хъиз, чин командадин тереф хъзвай. Сифте къве сетда (волейболдин са юг 4-5 сетдиз, партиядиз пай жезва) "Дагъустан" вилик квай, 3-сет "Спортиакадемия-ВРЗ-дин" хийридиз къутягъ хъана. Амма 4-сет дагъвияр патал хийрлуди хъана ва Дагъустандин командади гъаливал къазанишина. Гила чи команда чемпионатдин турнирдин таблицада 5-чкадал ала ва нубатдин къуъуниз - Челябинскдин "Торпедодихъ" галаз гурушдиз гъазур жезва.

Хъульпъун туризм

Хунзах райондин Сивух хуруну патарив 15-18-февралдиз регионрин уртах "Матлас" фестиваль къиле фида.

Фестивалдин программадик муркъади къунвай дагълариз вахтуналди ва четинвилиз килигна акъахун, дагъдай тюбингдал ва я алеррал алаз авахъун, лыжайрал алаз фин, гирведилай канатдин къумек-дал элячун. Мадни башкъа, фестивалдин программадик иштиракчияр патал итиклиди хъар жуъре конкурсанни ква: живедин нини тукъурун, живедин къвал ецигун.

"Матлас" тешкилуник ва къиле тухунник "Группа Сумма" ООО-дин, "Матлас" ООО-дин, Хунзах райондин къилин, туризмдин ва край чирунин аялрини жаварин республикадин центрадин пай ква. Хатасузвал РФ-дин МЧС-дин Дагъустандин ПСО-дин къутар-

мишунардайбуру ва республикадин спортдин туризмдин федерацияди таъминардайвал я. Гъалибчияр кубокрин, дипломрин, къиметлу пишкешрин иесияр жеда. Иштиракиз кланзайбурувай Махачкала шеъвердин Титован тъварунихъ галай къучеда авай 2-нумрадин дараматдиз, "Дагъустан" ТИЦ-дин

атана арза вугуз жеда.

Агалкун мубаракна

Хазран Къасумов

И ийкъара Актау шегъерда азаддаказ къуршахар къунай жаванрин арада Къазахстан Республикадин къенкъечивал патал акъажунар къиле фена. Ана неинки и республикадин, гъакъни Узбекистандин, Турукменистандин, Россиядин са шумуд субъектдай тир 200-далай виниз спортсменри иштиракна. И турнирда Эминхурун ДЮСШ-дин Альбади Стартин-Къазмайрин филиалда спортдин мастер Спартак Мегъамедован гъилик вердишивилер къачузайл Рамазан Жаватова 32 килограммдин заланвиял 2-чка къуна.

С. Мегъамедова чаз лагъайвал, и акъажунра Рамазана 4 спортсмендин винел инанишивиледи гъаливал къачуна, финалда ама са баллдин тафават аваз, чкадин спортсмендиз кумукъина.

Р. Жаватоваз медаль, Къазахстан Республикадин спортдин ва физкультурадин комитетдин Гъуърметдин грамота гана.

Мукъвара Спартак Мегъамедовни Рамазан Жаватов "Сулейман-Стальский район" муниципальный рай-

Чапла патахъай эрчи патахъ: С.Мегъамедов, Р.Жаватов ва Н.Эфендиев

ондин спортдин, туризмдин ва жегылрин краин рекъяй комитетдин председатель Надир Эфендиева къабулна. Ада жаван спортсмендиз ва адан тренердиз агалкун мубаракна, Р. Жаватоваз комитетдин патай Гъуърметдин грамота гана.

иштиракай дербентвияр тир Ислам Рамазанова ва Гъажи Рагымова классический троеборидай 1-чкадар къуна.

СКФО-да лап хъсан штангистрин арада къиле фейи и акъажунра иштиракун патал дербентвияр тир И.Рамазановаз ва Г.Рагымоваз пулдин таъкъатар шеъвердин собранидин депутат, эцигнардай материалар гъасилдай комбинатдин директор Нариман Мусаева гана.

ШТАНГА

И мукъвара Георгиевск шегъерда пауэрлифтингдай къиле фейи акъажунра чи республикадин штангистрин командадик кваз

понедельник, 6 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Постановление Главы РД Р.Абдулатипова Народному Собранию РД. Репортаж
18.45 Реклама
20:45 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей. Итоги

07.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Телеочерк «Нагима Теймурова, почетный работник высшего образования»

08.30 Мультфильм Д/с «Путешествия на край света»
09.10 Х/ф «Медовый месяц»
12.05 «Парламентский вестник»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 «Служба Родине»
13.20 Аулы Дагестана. Тляратинский район
14.05 «Подробности»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Человек и право»
16.00 Мультфильмы
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Пиковая дама»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Телеочерк «Нагима Теймурова, почетный работник высшего образования»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «Vivat, Academial!»
21.10 Х/ф «Ожерелье для моей любимой»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.15 Д/ф «Будет помнить вся Россия»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 Х/ф «Величайшее шоу мира»
03.20 Время новостей Дагестана
04.30 «Vivat, Academial!»
05.15 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Пиковая дама»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженимся!
18.00 Первая Студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.20 Вечерний Ургант.
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрци ва агълу»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 Х/ф «Сайонара»
04.30 Д/ф «Наркотики и терроризм»
05.15 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Капитанская дочка»

РОССИЯ 1
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
0.55 Ночные новости.
1.10 Первая Студия.
2.35 Комедия «Неверный».
3.00 Новости.
3.05 Комедия «Неверный».
4.30 Контрольная закупка.

НТВ
5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.40 Говорим и показываем.
18.10 Вещдок.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Поздняков.
0.15 Т/с «Странствия Синдбада».
1.10 Место встречи.
2.45 Живая легенда.
3.30 Судебный детектив.
4.25 Т/с «Патруль».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.10 Давай разведемся!
14.10 Т/с «Подкидыши». (16+).
16.05 Т/с «Женский доктор». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор». (16+).
20.50 Т/с «Подкидыши». Фильм 9. (16+).
22.50 Рублево-Бирюлево. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Надежда как свидетельство жизни». (Украина). (16+).
4.00 Д/с «Эффект Матроны». (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР
6.00 Настроение.
8.10 Комедия «Ультиматум». 9.40 Х/ф «Тонкая штука». 11.30 События.
11.50 Постскриптум.
12.55 В центре событий.
13.55 Обложка. Обиды Эрдогана.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.15 Городское собрание.
16.00 Тайны нашего кино». «Семнадцать мгновений весны.
16.35 Естественный отбор.
17.30 Т/с «Ой, ма-моч-ки!»
19.30 События.
20.00 Право голоса.
21.45 Петровка, 38.
22.00 События.
22.30 Чужие голоса. Спецрепортаж.
23.05 Без обмана!. «Выбираем творог!»
0.00 События. 25-й час.
0.30 Х/ф «Всадник без головы»
2.35 Детектив «Квирк».
5.10 Д/ф «Вундеркинд: горе от ума».

вторник, 7 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шолом» (на тат-ком языке)
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Парус надежды
18:00 Один день из жизни Ибрагима Гамзазева
18.15 Акценты. О Пополнении Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.25 Х/ф «Величайшее шоу мира»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.45 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
17:40 Парус надежды
18.00 Один день из жизни Ибрагима Гамзазева
18.15 Акценты. О Пополнении Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

18.45 Передача на лакском языке «Аьрци ва агълу» Телеочерк «Поэт, публицист Данили Магдиев»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «Подробности»
20.50 Д/ф «Легенды древнего Дербента»
21.50 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.15 «Угол зрения»
23.40 Д/ф «Наркотики и терроризм»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрци ва агълу»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 Х/ф «Сайонара»
04.30 Д/ф «Наркотики и терроризм»
05.15 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Капитанская дочка»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
15.00 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженимся!
18.00 Первая Студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.20 Вечерний Ургант.
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти во замана»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 Х/ф «Дома с камелиями»
03.05 Х/ф «Дома с камелиями»
05.15 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
03.05 Х/ф «Дома с камелиями»
03.00 Новости.
3.05 Х/ф «Марта, Марси Мэй, Марлен».
05.40 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Метель»

РОССИЯ 1
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
0.55 Ночные новости.
1.10 Первая Студия.
1.35 Х/ф «Марта, Марси Мэй, Марлен».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Марта, Марси Мэй, Марлен».
3.30 Наедине со всеми.
4.25 Контрольная закупка.

НТВ
5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.40 Говорим и показываем.
18.10 Вещдок.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Т/с «Странствия Синдбада».
1.00 Место встречи.
2.35 Квартирный вопрос.
3.30 Судебный детектив.
4.25 Т/с «Патруль».

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.10 Давай разведемся!
14.10 Т/с «Подкидыши». (16+).
16.05 Т/с «Женский доктор». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор». (16+).
20.50 Т/с «Подкидыши». Фильм 11. (16+).
22.50 Рублево-Бирюлево. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Когда мы были счастливы». (16+).
4.20 Д/с «Эффект Матроны». (16+).
5.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР
6.00 Настроение.
8.05 Доктор И...
8.35 Детектив «Дело Румянцева»
10.40 Д/ф «Алексей Баталов. Он же Гог, он же Гаша». 11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Отец Браун». 13.40 Мой герой.
14.50 Город новостей.
15.15 Без обмана!. «Выбираем творог!». Экипаж.
16.35 Естественный отбор.
17.30 Т/с «Ой, ма-моч-ки!»
19.30 События.
20.00 Право голоса.
21.45 Петровка, 38.
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники! Очумелые ручки.
23.05 Прощание. Евгений Примаков.
0.00 События. 25-й час.
0.30 Право знать!
2.05 Х/ф «Два плюс два».

среда, 8 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

09.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Алшин»
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Китогам Междуродного турнира по вольной борьбе в Краснодаре
18.25 За строкой Пополнения Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00, 8.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.10 Передача на лакском языке «Аьрци ва агълу»
07.50 Мультфильм
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Сайонара»
12.05 «Правовое поле»
13.20 Д/ф «Легенды древнего Дербента»
14.05 «Подробности»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Ашик-Кериб»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Метель»
18.10 Х/ф «Разумный взгляд»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти во замане»
19.30 Время новостей Дагестана
20.20 «На виду. Спорт»
21.10 «Прогулки по музею»
21.50 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.15 Х/ф «Юность поэта»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Адамти во замане»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 «На виду. Спорт»
03.00 Х/ф «Чайная церемония»

20.00 Время новостей Махачкалы
20.20, 02.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» Республика Ингушетия представляет: «Мелодии гор»
21.15 «Вдохновение»
21.55 «Килой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.15 «Аугодафе»
00.00 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти во замане»
01.35 Т/с «Дома с камелиями»
02.20 Х/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
03.05 Х/ф «Дома с камелиями»
05.15 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
03.00 Новости.
3.05 Х/ф «Марта, Марси Мэй, Марлен».
05.40 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Метель»

ПЕРВЫЙ
5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жить здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
15.00 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженимся!
18.00 Первая Студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.20 Вечерний Ургант.
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Адамти во замане»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 «На виду.

ПЯТНИЦА, 10 февраля**ТВ ДАГЕСТАН**
РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
 08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
 11:40 Местное время. Вести-Дагестан
 14:40 Местное время. Вести-Дагестан
 17:20 Местное время. Вести-Дагестан
 17:40 Мир Вашему дому
 18:00 За строкой Попытания Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
 18.15 Дагестан спортивный
 18.30 Вести-дежурная часть
 20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00, 8.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на аварском языке «Паданги гамали заманги»
 08.00 Обзор газеты «Хасыкъыт»
 08.10 Мультфильмы
 08.45 Д/с «Путешествия на край света»
 09.20 Х/ф «Лайна церемония»
 11.30 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
 12.00 «Агросектор»
 12.55 «Прогулки по музею»
 13.25 Д/ф «Когда поют горы»
 13.45 «На виду. Спорт»
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 День памяти А. Пушкина. Х/ф «Руслан и Людмила» 12 +

16.30, 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 16.50 Неделя фильмов памяти А.Пушкина. Х/ф «Выстрел»
 18.10 «Наши дети»
 18.45 Передача на кумыкском языке
 20.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Подробности»
 20.50 «Здоровье»
 21.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестан» (1946 г.)
 21.40 Обзор дагестанских СМИ
 21.55 «Наши приоритеты»
 23.00 Время новостей Махачкалы
 12.00 «Агросектор»
 12.55 «Прогулки по музею»
 13.25 Д/ф «Второе дыхание»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, халък жетмес»
 01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.20 Доброе утро.
 9.50 Жить здорово!
 10.55 Модный приговор.
 12.00 Новости.
 12.15 Наедине со всеми.
 13.20 Время покажет.
 14.00 Новости.
 14.15 Время покажет.
 15.00 Новости.
 15.15 Время покажет.
 16.00 Жди меня.
 17.00 Человек и закон.
 18.00 Первая Студия.
 20.00 Телегра «Поле чудес».
 21.00 Время.
 23.15 «Время молодых»
 23.40 Д/ф «Вечерний Ургант»
 0.10 Саша Соколов. Последний русский писатель.
 1.10 Х/ф «Ма Ма». (18+).
 3.30 Комедия «Дневник слабака: Правила Родрика».
 5.15 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.15 Утро России.
 9.55 О самом главном.
 11.00 Вести.
 11.40 Вести. Местное время.
 13.20 Время покажет.
 14.00 Новости.
 14.15 Время покажет.
 15.00 Новости.
 15.15 Время покажет.
 16.00 Жди меня.
 17.00 Человек и закон.
 18.00 Первая Студия.
 20.00 Телегра «Поле чудес».
 21.00 Время.
 23.10 Концерт «Фонограф».
 23.20 Вечерний Ургант.
 0.10 Саша Соколов. Последний русский писатель.
 1.10 Х/ф «Ма Ма». (18+).
 3.30 Комедия «Дневник слабака: Правила Родрика».
 5.15 Контрольная закупка.

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
 6.00 Сегодня.
 6.05 Таинственная Россия.
 7.00 Деловое утро НТВ.
 8.05 Т/с «Возвращение Мухтара».
 10.00 Сегодня.
 10.25 Т/с «Пасечник».
 12.00 Суд присяжных.
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.40 Говорим и показываем.
 18.15 ЧП. Расследование.
 19.00 Сегодня.
 20.00 Правда Гурнова.
 21.00 Т/с «Куба».
 0.40 Место встречи.
 2.20 Шарль де Голь. Возрождение скучного француза.
 3.05 Авиаторы.
 3.20 Судебный детектив.
 4.30 Т/с «Патруль».

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.30 Т/с «Верное воскресенье». (16+).
 18.00 Присяжные красоты. (16+).
 19.00 Мелодрама «Нелюбимый». (16+).
 22.40 Рублево-Бирюлево. (16+).
 23.40 6 кадров. (16+).
 0.30 Мелодрама «Жизнь сначаля». (16+).
 19.30 В центре событий.
 20.40 Право голоса.
 22.00 События.
 22.30 В. Макарская «Жена. История любви».
 0.00 Д/ф «Любовь Орлова. Двуликая и великая».
 0.55 Петровка, 38.
 1.10 Х/ф «Лунаны для Плюшки»
 4.55 Мой герой.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.00 Тайны нашего кино». «Не может быть!»
 8.30 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Сокровища Агры».
 11.30, 14.30 События.
 11.50 Т/с «Отец Браун».
 13.40 Мой герой.
 14.50 Город новостей.
 15.15 10 самых... Невезучие в любви.
 15.50 Х/ф «Затерянные в лесах».
 17.40 Х/ф «Идеальное убийство»
 19.30 В центре событий.
 20.40 Право голоса.
 22.00 События.
 22.30 В. Макарская «Жена. История любви».
 0.00 Д/ф «Любовь Орлова. Двуликая и великая».
 0.55 Петровка, 38.
 1.10 Х/ф «Лунаны для Плюшки»
 4.55 Мой герой.

суббота, 11 февраля**ТВ ДАГЕСТАН**
РОССИЯ

08:20 Реклама
 08.25 Карель. «Приозерное счастье» г. Сыктывкар
 08.45 «Дыхание гобоя». Играет А.Балашов
 11:20 Местное время. Вести-Дагестан
 14:40 Местное время. Вести-Дагестан
 17:20 Местное время. Вести-Дагестан
 17:40 Мир Вашему дому
 18:00 За строкой Попытания Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
 18.15 Дагестан спортивный
 18.30 Вести-дежурная часть
 20:45 Местное время. Вести-Дагестан

20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» КБР представляет: «Возвращайтесь, земляки!»

20.40 «Глянец»
 21.10 Приветы и поздравления в программе «Полифония»
 22.30 Время новостей Дагестана: Пoэтический спектакль Русского драматического театра «Незаконченный концерт»
 23.00 «Наука Дагестана»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 «Мой малыш»
 01.25 Фестиваль «Воспевшие Дагестан»: Пoэтический спектакль Русского драматического театра «Незаконченный концерт»
 14.00 Х/ф «Верьте мне, люди»
 16.00 «Здравствуй, мир!»
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.50 «Парламентский вестник»
 17.20 Дагестанское кино. Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре»
 19.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае! Д/ф «Гунбай»
 19.30 Время новостей Дагестана
 20.00 «Чистое сердце»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
 6.10 Х/ф «Выйти замуж за капитана».
 8.00 Играй, гармонь любимики!
 21.10 Приветы и поздравления в программе «Полифония»
 22.30 Время новостей Дагестана: Пoэтический спектакль Русского драматического театра «Незаконченный концерт»
 23.00 «Наука Дагестана»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 «Мой малыш»
 01.25 Фестиваль «Воспевшие Дагестан»: Пoэтический спектакль Русского драматического театра «Незаконченный концерт»
 02.40 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» КБР представляет: «Возвращайтесь, земляки!»
 14.00 Х/ф «Анна и король».
 16.45 ЧМ по биатлону. Спринт. Мужчины. Прямой эфир из Австрии
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Кто хочет стать миллионером?
 19.10 Т/с «Минута славы».
 21.00 Время.
 21.20 Сегодня вечером.
 23.00 Х/ф «Восстание пленеты обезьяны».
 0.55 Х/ф «Отец-молодец».
 0.55 Дагестанское кино. Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре»
 0.55 Дагестанское кино. Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре»

РОССИЯ 1

5.15 Т/с «Частный детектив Татьяна Иванова». «Дорогая моя служанка».
 7.10 Живые истории.
 8.00 Вести. Местное время.
 8.20 Россия. Местное время.
 9.20 Сто к одному.
 10.10 Семейный альбом.
 11.00 Вести.
 11.20 Вести. Местное время.
 11.30 Смак.
 12.15 Идеальный ремонт.
 13.10 На 10 лет моложе.
 14.00 Х/ф «Анна и король».
 16.45 ЧМ по биатлону. Спринт. Мужчины. Прямой эфир из Австрии
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Кто хочет стать миллионером?
 19.10 Т/с «Минута славы».
 21.00 Время.
 21.20 Сегодня вечером.
 23.00 Х/ф «Восстание пленеты обезьяны».
 0.55 Субботний вечер.
 20.00 Вести в субботу.
 21.00 Х/ф «Сколько стоит счастье».
 0.50 Х/ф «Любовь по расписанию».
 0.50 Т/с «Марш Турецкого».

НТВ

5.15 Их нравы.
 5.55 Х/ф «Агент особого назначения».
 7.30 Смотр.
 8.00 Сегодня.
 8.20 ЧП. Расследование.
 8.45 Устами младенца.
 9.30 Готовим с Алексеем Зимним.
 10.00 Сегодня.
 10.20 Главная дорога.
 11.00 Еда живая и мертвая.
 12.00 Квартирный вопрос.
 13.05 Поедем, поедим!
 14.00 Двойные стандарты.
 15.05 Своя игра.
 16.00 Сегодня.
 16.20 Однаажды...
 17.00 Секрет на миллион.
 19.00 Центральное телевидение.
 20.00 Тыを超ел!
 22.30 Ты не поверишь!
 23.25 Международная пилотная.
 0.20 Т/с «Формат А4».
 2.50 Авиаторы.
 3.20 Судебный детектив.
 4.20 Т/с «Патруль».

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
 7.30 6 кадров. (16+).
 8.10 Х/ф «Волшебная лампа Аладдина».
 9.50 Мелодрама «Найти мужа в большом городе». (16+).
 14.00 Мелодрама «Три полуграции». (16+).
 17.30 Домашняя кухня. (16+).
 18.00 Д/с «Гадаю-ворожу». (16+).
 19.00 Т/с «Великолепный век. Империя Кесем». (16+).
 23.00 Д/с «Восточные жены». (16+).
 0.00 6 кадров. (16+).
 0.30 Мелодрама «Колье для Снежной Бабы». (Украина). (16+).
 2.25 Свадебный размер. (16+).
 4.25 6 кадров. (16+).
 5.00 Домашняя кухня. (16+).
 5.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.55 Марш-брюсок.
 6.30 Комедия «Не имея струй».
 8.15 АБВГДейка.
 8.45 Православная энциклопедия.
 9.10 Д/ф «Любовь Орлова. Двуликая и великая».
 10.00 Х/ф «Тайна двух океанов».
 11.30 События.
 11.45 Х/ф «Тайна двух океанов».
 12.10 События.
 13.15 Х/ф «Домик у реки».
 14.30 События.
 14.45 Х/ф «Домик у реки».
 17.10 Х/ф «Розыгрыш».
 21.00 Постскриптум.
 23.40 События.
 23.55 Право голоса.
 3.05 Чужие голоса. Спецрепортаж.
 3.40 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания).

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 12 февраля**ТВ ДАГЕСТАН**
РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
 14:40 Местное время. Вести-Дагестан
 17:20 Местное время. Вести-Дагестан
 17:40 Мир Вашему дому
 18:00 За строкой Попытания Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
 18.15 Дагестан спортивный
 18.30 Вести-дежурная часть
 20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

11.30 «Чистое сердце»
 11.45 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» КБР представляет: «Возвращайтесь, земляки!»
 12.15 Мультфильм
 12.30 «Наши дети»
 13.00 «Глянец»
 13.30 Концерт Юлии Погорской-Эмирзамаевой в цитадели Нарын-Кала
 15.30 Х/ф «Труффальдино из Бергамо»
 18.00 Мультфильм
 18.20 «Спортивный уик-энд»
 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Перспективы развития «Лезги газет»
 01.55 Х/ф «Багдадский вор»
 03.15 Концерт Юлии Погорской-Эмирзамаевой в цитадели Нарын-Кала
 04.45 Х/ф «Труффальдино из Бергамо»

19.30 Время новостей Дагестана. Итоги

5.35 Наедине со всеми.
 6.00, 6.10 Время новостей.
 6.10 Наедине со всеми.
 6.35 Х/ф «Метель».
 8.10 М/с «Смешарики. Пин-код»
 8.25 Часовой.
 8.55 Здоровье.
 10.20 ЧМ по биатлону. Гонка преследования. Женщины.
 11.25 Непутевые заметки.
 11.35 Пока все дома.
 12.00 Фазенда.
 12.20 Н

Геббелсан секретарь къена

"Ассошиетед Пресс" агентстводи 27-январдиз хабар гайвал, Мюнхенда вичин хуси къале, 106-йисан яшда аваз, Германиядин халкъдин просвещенидин ва пропагандадин министр Йозеф Геббелсан секретарь Брунгильда Помзель къена.

Помзель къейиди адакай "Са немс дишегълидин умумур" тъвар алас документальный фильм түкъурый режиссер ва продюсер Кристиан Кренеса тестикъарна, къизиша "Вашингтон Пост" газетд. Къейдзавайвал, дишегъли хавара аваз къена.

2016-йисан августдиз Помзела сифте яз вичи Геббелсаз къалахунай галай-галайвал субъетнана. Вичин гафаради, ада Гитлеран бункерда авай ичкедин запасрал гузычилава. Бомбайрикай худай чакда яшамиш жезвайбуру спирт квай хъвадай шейэр "са карни гъисс тавун патал ишлемишавай". Адан везифайрик гъакни телефон хъайи аскеррин гъакъиндай статистикадик дегишвилир кухтун акатзавай - абурун къадар ада тимилардай, советрин аскерри гуж гъалибай немс дишегълийринг къадар лагъайтла, артухардай.

Брунгильда Помзель 1911-йисан 11-январдиз Берлинда дидедиз хъана. 1942-йисуз Геббелсан патав къалахиз башламишна ва пуд йисуз адан хуси секретарвална. 1945-йисан 1-майдиз чип-чеб рекъидалди вилик министриди ва адан паб Магдади чин 6 аял зеърламишна. Гъа ийисуз Помзель къуна, ада 5-йис кар атлан.

Гузычунлай къадайтасай газаф ада ARD телеканалда къалахунай. Вичин гафаради, анжас азад хъувурдалай гузычуниз ада холокостдин вачувудриз талукъ яз Гитлеран политикадин гъакъиндай чир хъана.

ЖаллатI тергна

Иракда малум тушир ксари "Исламдин государстводин" (Россияда къадагъа авунва) къилин жаллатдин дуван акуна. Идан гъакъиндай, Иракдин информационный агентстворай аласлу хъана, "The Dailu Mail" газетди хабар гузва.

Малум тушир яракълу дестеди 29-январдиз ИГ-дин Абу Сайяф лугъудай машгъур жаллати яна къена, - хабар гана ульквидин хатасувилин къуватра авай чешмеди агентстворайкада сада. Ам, алцуарна, Мосулдин рагъекъечдай пата авай аль-Давас райондиз желбна. Са шумуд сеферда чукъулдалди ягъай ада гъа чакдал чан гана. Маса делилралди, Абу Сайяф далдаламиш хънвай чакда яна къена.

Вичин девирда вишелай газаф инсанрин къилер аттай Абу Сайяф "Исламдин государстводин" Найнава вилаетда авай отделенидин къил тир. Ам гъакни вичин къурбандрин къилер къватлунадин машгъур, са шумуд сеферда ам ИГ-дин пропаганда тухудай видеорани пайда хънай.

Мосулда исята военный серенжем давам жезва. Ана Иракдин армиядин подразделений, къурдерин ополченидин дестейри ва гузычунлубурон тешкилати иштиракзва. Абурун мурад шегъер тамамдаказ чин гузычиллик кухтун я. США къиле авай меж-

дународный коалицияди гъавадай ва чилелай абурун тереф хъзва. 2017-йисан 18-январдиз военныйири Мосулдин рагъекъечдай пад тамамдаказ аздана.

Тереф хвена

США-дин президент Дональд Трампахъ газал телефондай рахайдалай гузычуниз Саудовский Аравиядин пачагь Салмана Сирияда ва Йеменда катнавайбур патал хатасувилин зонаяр тешкилунин тереф хвена. Идан гъакъиндай, Лашу къвалин официальный малуматдал аласлу хъана "Рейтер" агентстводи хабар гузва.

Гъакни хабар гузва хъи, терефар "Мукъвал тир Рагъекъечдай пата" "Исламдин государстводин" (Россияда къадагъа авунва) боевикар чукъуниз акси саналди тир къуватар мягъемарун патал икъардал атанва. Вашингтон ва Эр-Рийяд регионада гъалар къайдадикай худздавай "Ирандин гъерекатриз" акси акъвазун чарасуз тирди лагъана. Саудовский Аравиядин СМИ-ри, чин нубатдай яз, къейдзава хъи, США-дин ва Саудовский Аравиядин рэгъберри ульквейрин арада авай стратегиядин алакъаяр веревирда ва Эр-Рийяд Сирияда хатасувилин зонаяр тешкилунал рази хъана. Гъа са вахтунда Йемендин гъакъиндай са гафни лагъанач.

Идалайни гъейри, Трамп Абу-Дабидин ирсдар принц шейх Мугъаммед ибн Зайд аль-Нахаяхъ газални рахана. Принцдин гафрай малум хъайивал, "Стхайриз - мусурманриз" акси акъвазунайкай ихтилат фена. Мугъаммеда гъакни катнавайбур патал хатасувилин зонаяр тешкилдай ният ава. Ада гъакни къейдна хъи, Европади Арабрин Республикадай ва Мукъвал тир Рагъекъечдай патан маса ульквейрай миллионралди катнавайбуроз чак гуналди еке гъалати ахъяна. "Заз ина ахътин кар хъана къланзаша", - къейдна ада.

27-январдиз Дональд Трампа США-диз асул-ъисабдай мусурман аъалияр авай ирид улькведай гражданар атун акъвазарунин гъакъиндай указдал къул чуугуна. Ихтилат Ирандин, Иракдин, Йемендин, Ливиядин, Сириядин, Сомалидин ва Судандин гъакъиндай физва.

Мугъманвилляй

Хтана

Украинадин президент Петр Порошенко, Авдеевкада авай гъалар себеб яз, Германиядай мугъманвилляй хтана. Идан гъакъиндай, "Цийивилер" РИА-ди хабар гузвойвал, Украинадин президентдин администрациядин къилин заместитель Константин Елисеева 30-январдиз Украинаин "5-каналдин" эфирдай малумарна.

"Авдеевкадин патарив чурукъ къвердай къизгъин хъунхъ газал алакъалу яз, Украинадин президентди Берлинда мугъманвиле хъун акъвазарунин ва тади гъалда Киевдиз хтунин къарап къабулна. И карни ада гъукуматдин серенжемар ва гуманитарный мусибатдин вилик пад къунин серенжемар сад-садав къадайвал авун ва Авдеевкадин патарив гулыле гуниз вич гъикъ килигзватла къапурун патал хтана". Са шумуд югъ идалай вилик Донецкдин халкъдин Республикадин оборонадин министерства малумарна хъи, нубатдин сеферда ополченидин сергъятратал гъужумиз чалишиши хъайи вахтунда Украинаин цуладай газаф аскерар тегеф, цуладай газафбурор хирер хъана.

Гъяд ийкъан сифте паюна, оборонадин министерстводин делилралди, Украинадин къуват гъиле авайбуру ДНР-дал 900-дав агакъна минаяр ва снарядар ахъяна.

Гъа и ийкъан пакамахъ Макеевка шегъер тупарай яна, са кас телефон, 3 касдал хирер хъана. Украинаин къуват гъиле авайбуру малумарна хъи, гуя ополченцыяя Авдеевка района авай абурун сенгеррал гъужумиз чалишиши хъана.

Къвалахдин рекъяя ФРГ-да мугъманвиле авайла Порошенкои Россиядиз акси къадагъяр хъунин патахъай лагъана ва эгер Минскдин икъярар умумурдиз кечиримиш тавуртла, Киевди Москвадиз басрух гунин тереф хъун хиве къуна.

29 ва 30-январдиз Украинаин армиядин 78 аскердилай тимил тушиз телефон ва 76 аскердилай хирер хъана, малумарна ДНР-дин оборонадин министерстводин векил Эдуард Басурина. Идан гъакъиндай Донецкдин хабарринг агентстводи малумарна.

Ада къейдна хъи, ополченцыяин разведкаи эхиримжиг къве суткада къуват гъилевайбурун телефон хъайи аскеррин гъакъиндай Украинаин яракълу къуватрин генеральныи штабдин начальник Виктор Муженкодин доклад къячуна. Гъахъ-тысаб президент Петр Порошенкодиз къалуриз гъазурнавайди тир. И карни ам вахтундилай вилик Германиядай хтунин себеб хъана.

"Чна и малумат Петр Порошенкодиз, телефон хъайбурун дидейрин вилериз килигнали, вуч паталди икъван инсанар телефонната ва 70 аскердилай газафбур агъа дуныядиз ракъуруни ада гъихътин гъаливал гънатла чирдай мумкинвал гун патал раижза", - къейдна ада.

"Интерфаксди" хабар гузвойвал, ДНР-дин оборонадин министерстводи гъакни малумарна хъи, ополченидин къуватри чурукъ къизгъин хъайи Авдеевкадин районда гульле гун акъвазарнава. Гъа са вахтунда вичивич малумарнавай республикадин векилрин тестикъарунралди, Украинаин къуват гъилевайбурун шегъердиз гульле гун давамарзана.

Цал эцигун

теклифна

Егер Верховный Радади украин чалан къетенвилин гъакъиндай закон къабулайтла, Закарпатский область Украинаиндай чара жеда ва сергъятдал цал эцигда. Идан гъакъиндай 30-январдиз Ужгороддин виликан мэр Сергей Ратушняка вичин Facebook-дин чина виликамаз лагъана.

"Государстводин чалан гъакъиндай" законопроект къабулуни ("Лента.Ру"-дин алава). Чурукъкриз ва сад-садаз акси акъвазуниз рехъ ачухда. Егер Киевди гележегдани ихтиян закониз рехъ гайтла, чаз амуъзайвайди Трампан журеда Крымдин, Донбасдин, Черновицдин, Одессадин, Львовдин

Рекъем

- Хуъерин чакар вилик тухун патал Дагъустанди 238 миллион манат къачуда.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 60,09 манат,
1 евро - 64,28 манат,

къизил (1 гр) - 2315,82 манат,
гимии (1 гр) - 33,03 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагысмаил Гъажимиризоев

цлар эцигун ва акунани таклан Киевдин властрияв яргъа хъун я", - лагъана шегъердин виликан мэрди.

23-январдиз Рададин депутат Игорь Луценкои къейдна хъи, "Государстводин чалан гъакъиндай" законопроектдин тереф улькведин ватанпересвилин къуват хъуда. Ада алава хъувурвал, государстводин чалан чин тийизвай политикар кис хъун лазим я.

"Государстводин чалан гъакъиндай" законопроект Верховный Рададал 21-январдиз эцигнай. Документдин авторар парламентдин жуъреба-жуъре фракцийрай тир 33 депутат я. Фикирзавайвал, Украинаин чалан государстводин властдин ва чадин самоуправлендин, школадиз фидай яш тахъванай аялрин идарайрин, школайрин, школайрилай къецепатан ва къилин образованидин къелунрин заведенийрин чалан хъун лазим я. Идалайни гъейри, Украинаин чалан культурарин массовий вири серенжемар, агалярдиз къуллугчай чакира ишлемишунин, СМИ-рин ва ктабар чап авунин чалан хъун лазим я. Урас чалан в къадардай гъалтайла тиимил авай миллэтрин чалар ишлемишунай жерме ийидя.

130 пабни 203 аял

Нигерияда 93-йиса авай мусурманрин вязердайди тир Мугъамед Белло Абубакар къена. Адахъ, жуъреба-жуъре делилралди, 86-далай 130-дав агакъна папар авай. Идан гъакъиндай 30-январдиз "BBC News"-ди хабар гана.

Алатай гъяд юкъуз газаф папар авай машгъур кас, хейлин инсанар къватл хъана, Нигериядин центральный паюна авай Бида шегъерда кучкна. "Ада чаз таъкимарайвал, чун чуру рекъе тахъун лазим я. Амма ада гъикъван алакъадта, гъакъван папар къачун меслятнай. Вучиз лагъайтла, им Аллахъдин вилик "гъаладин кар я", - малумарна "Vanguard" газетдиз вязердайдан ассистент Ал-Хаджи Мутаиро Салавуддин Беллоди.

"BBS News-ди" къейдзава хъи, 2008-йисуз Беллодихъ 86 паб авай. Гъа чавалай инихъ абурун къадар 130-дав агакъна, тестикъареза Нигериядин "Daily Trust" газетди. Амма, "Vanguard" газетди къиззвайвал, вязердайдахъ 90-далай газаф папар авай. "Independent"-дин делилралди, вичин умумурда ам 107 сеферда эвлениши хъана, 10 папахъ газаф чара жез агакъна.

Къузыз касдихъ 203 аял авай. Мукъвал вахтунда абурун къадар мадни газаф хъун мумкин я. Гъикъ лагъайтла, са бязи папар гъелеп-къавчел заланзава.

"BBC News-ди" къузыз хъанвай вязердайдаз гъульзуб фейи дишегълирихъ газаф субъетбетнан. Ганиат Мугъамед Беллоди субъетбетзайвал, вич дидеди месялт авун патал Беллодин патав тухвайла, ам чехи классра къелзайвай руш тир. Беллоди вичиз атун теклифайла, руш и кардикай къиль къудиз чалишиши хъана, амма газаф папар авайди вичин гафунал къевиз акъвазна, им Аллахъдин патай буйругъ я лагъана.

Мусурмандиз къудалай газаф папар гъун къадагъа ийизвай шариатдин законар чурунай 2008-йисуз Мугъамед Белло Абубакар дустагънай. Гузычунлай адай законодаказ эвлениши хъана лагъай тахсир алуднай ва азад хъувунай.

ЛезГи

УЧРЕДИТЕЛЬ:
 Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство
 367018, Махачкала,
 Насрутдинов пр., 1 "а"
КЬИЛИН РЕДАКТОР
 М.И. ИБРАГИМОВ
 Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru
НУМРАДИН РЕДАКТОР
 Н. ВЕЛИЕВА

Газет алакъадин, информационный технологийрин ван массовый коммуникацийрин хиле гузчывал авунин рекъяй Федеральный къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12 декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
 Макъалаяр редакцияди тукъурун хъизиза.
 Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъена вахкузвач. Редакциядинни макъалайриз авторин фикирар сад тахвин мумкин я.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
 ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
 367018, Махачкала, Насрутдинов
 проспект, 1 "а". Печатдин къвал

**КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
 ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
 Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
 65-13-55

**КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
 ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
 ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ**
 Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
 65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
 Н. М. ИБРАГИМОВ
 65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
 Ж. М. САИДОВА
 65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
 Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
 65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
 М. А. ЖАЛИЛОВ
 65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
 А. Х. ГЪАМИДОВ
 65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
 65-00-62

КАССА
 65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
 М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙЗВАЙДИ
 Ш. ФЕЙЗУЛАЕВА

Газеттиса 52 сеферда ақытава
ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.40

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
 чапна.

367000, Махачкала,
 Пушкин къиче, 6.

Тираж 9090

(Г) - Илишандик квай материалар
 гъакъидих чапсайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъсанвайбуру къелграй
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
 "Лезги газет"

УФК по РД
 Отделение - НБ РД г. Махачкала
 БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
 Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Хабарар

Дидед чаларин международный ийкъян вилик Келдайбурун конкурс

Мегъарамдухуруннай райондик пресс-къултугъди хабар гайвал, 30-январдиз Мегъарамдухуруннай райондик библиотекада 11-классра келзавай аяларин арада дидед чалал художественный эсерар лап хъсандиз келдайбуруннай конкурс тешкилна. Ана райондиз 22 школадай 29 аялди иштиракна. Мярекат лезгийрин машгъур шаир Абдул Фетъялан ширидай къячунвай "Масан зи чал - зи баҳт, нефес, Зи халкъдин диг, зи алмаз..." лишандик кваз кылы тухвана. Конкурсдин иштиракчири асул гъисабдай алай аямдин лезги шаирин - С.Керимовадин, А.Къардашан, Ф.Нагиеван, ДГУ-дин студент В.Батманов эсерар келна.

Чипиз хайи чалал хъсандиз чизвайди, хайи чалан эсерар сельне-

дилай устадвилелди келиз жедайди, эсердин мана-метлебдин деринира гъахыз алакъазавайди къалурай аяларин арада Билбил хуруннай юкъван школадин ученица Ханум Шамсудинова, Къуйсунрин хуруннай юкъван школадин ученица Лейла Ханбалаева, Бут-Къазмайрин хуруннай юкъван школадин ученица Тамара Аллагъверенова ава. Конкурсда иштиракай хейлин аялри ширшар музыкадин алатихъ галазни тамамарна. И жигъетдай абуру чеб халисан артистар хъизни къалурна.

Жюриди и конкурсда сад лагъял чка Билбил хуруннай юкъван школадин ученица Ханум Шамсудиновадин гана. Ада Мегъарамдухуруннай райондиз патай республикадин конкурсдани иштиракда. Къуй адахъ агалкъунар хурай!

Нумрадиз чар

Рекъемрихъ вуч гала?

Чи газетдин 3-нумрада, гъилевай ийсуз гъи хурые гъикъван хизанди "Лезги газет" къиенватла, делилар чапнава.

Са бязи хуерьерин тъварар газетар ерли къын тавурбур хъиз ақытнава. Абурун жергеда Сулейман-Стальский райондиз Чуъхверхуруннай гъатнава.

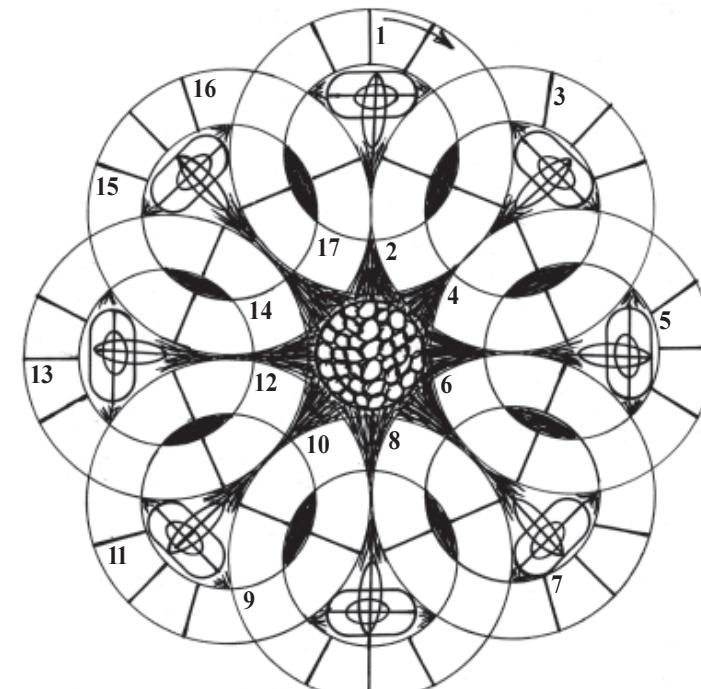
Газетдиз Цийи Макъарин почтадин отделенидиз начальник Зарема Къазиагъмедовади хабар гайвал, и отделенидик ақатзавай Чуъхверхуруннай ағылайри цинин 2017-ийис патал 51 экземпляр "Лезги газет" къиенва. Газетда къалурнавай Цийи Макъарин почтадин отделенидай къиенвай 176 газетдик Чуъхверхуруннай ағылайри 51 газетни ква.

РЕДАКЦИЯДИН ПАТАЙ: газеттин къадар къалур тавунвай хулер мадни ава. Амма а кар редакциядин тахсир туш. Чайкъилай почтарин отделенийрай гъыкъи рекъе тунватла, делилар гъакъ чапнава.

Чуъхверхуруннай гъакъ къиенва. Делилар къалур тавунвай маса хуерьерин ағылайриявани, чинин хуерьера шумуд касди "Лезги газет" къиенватла, инлай къулухъни зенгинандини, масакланчи чаз хълагъиз жеда. Рекъемар дуъзбур хуун гerek я.

Кроссворд

Тукъурайди - Салигъ ИБРАГИМОВ

1. Йисан са вахт. 2. Са нив-квев ятъани гатъумунин къайда. 3 ва 12. Салан майва. 4. Гъулледин барут. 5. Са тайн къалах авун истемишун, тлалубон. 6. Госдумада са партиядин группа. 7. Чубандин партал. 8. Верч галачиз цицибар ахъайдай чка. 9. Лезгийрин 28 килограммдин улчиме. 10. Дяведа магълуб хъун. 11. Советтин Союздин Игит В.Эмиран пеше. 13. Аскеррин памбаг алай, раб ягъий пенжек хътин партал. 14. Гуяргеч къуш. 15. Къульлькай гъурун ийидай чка. 16. Жув хайи чка, юрд. 17. Гуяргеч дишегъли, гъузел.

"ЛГ"-дин 4-нумрадиз акътатай кроссворддин жавабар:

Гъалкъада: 1.Лимонад. 2. Залзала. 3. Алевчи. 4. Ичибаз. 5. Балабан. 6. Малумат. 7. Тлалубон. 8. Ичкерия.

Гъалъадин юкъва авай дуль царарапи, тик царарапа:

1. Ухул. 2. Хали. 3. Улам. 4. Лима.

Г.А.Ханов

дин, саки 13 ийсуз РД-дин Арбитражный суддин председатель вилене къалахна.

Адахъ и рекъера къазанмишнай чехи наградаир, гъурметдин тъварар гзаф ава. Ам РСФСР-дин лайхху юрист тъварцин, "Знак Почета" ордендин ва цулав агақына медалар сағыбя.

Журналист ва публицист яз, ада чи гзаф газетрихъ, журналирихъ, радиодиҳи ва телевиденидихъ галаз алақъа хвена. Ам 1978-ийсуз чандай акъуднавай "Социализмдин законлувал мягъемарунин карда Советдин къалах" тъваралай чехи монографиядии, ҷудардли мақъалайрин автор я.

Гъулбала Адиевич аялар ва жаванар патал лап хъсан эсерар къхъе шаирни, гъикаятчини я. Абури чи газетрани журналара, учебнича чапнава.

Гъина къалахнатнани, ада вичин виниз тир пешекариледи, гъаҳ, къени ва миҳи рафтарилидди халкъдин, общественостдин патай еке гъурмет ва авторитет къазанмишна.

Лап эхиримжи йисаралдинни ада чи колективидихъ галас сих алақъа хузвай, газетдин ери ва метлеблувал хаж хъун патал хъсан меслятар къалурдай.

Амма яшарини, умурдарак акур къван азабрини чин кар аквада. Гъулбала Адиевич чакъ галамач. Чна адан хизандиз, вири багъириз башсагълугъвал гузва.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

Пенсионеррин фикирдиз

Н.РАШИДОВ

2017-ийисан 1-февралдилай къалах тийизвай ағылайриз пенсия тахминан 5,4 процентдин артух жеда. Гъа са вахтунда пенсиядин баллдин къадарни 78,58 манатдин (2016-ийис 74,27 манаттн) гъа тир газетдин иштираси.

Къалахзавай пенсионерни пенсияр, индексация гъисаба къунанди, кеспидал аламачирла къачуда.

Алай йисан 1-февралдилай къезилвилер авайбуруз гъар вацра гузвай пулунин (ЕДВ-дин) къадарни 5,4 процентдин артухарзана. ЕДВ-дик (ежемесячная денежная выплата) ақатзавай социальный къуллугърин къатлахи (НСУ-набор социальных услуг) 5,4 процентдин артухарзана. 1-февралдилай а къуллугърай къевзай пулунин къадар вацра 1048,99 манат хъана.

И пулунник ақатзава: дармандиз, саъламардай тъуырнин продуктиз талукъ яз 807,94 манат, санаторийизи курортриз гузвай путевкайриз - 124,99 манат, саъламардай чкадал пулсуз фенатун патал - 116,04 манат.

Ибурулайни гъери, рагъметдиз фейи кас фаракъят авун патал адан мукъва-къилийриз пенсийрин фондунай гузвай пулуни 1-февралдилай 5562,25 манат тешкилда. Идалайни гъери,

"Лезги газетдин" редакциядин коллективиди Саидов Агъари-задиз - вах, Саидова Жасминадиз - хала, вири мукъва-къилийриз багъри кас

ЖИВЕРЖАТ

кечмиш хъунхъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.